הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · הגהות רבי עקיבא איגר

הגהות רבי עקיבא איגר על שלחן ערוך אבן העזר

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הגהות רבי עקיבא איגר על שלחן ערוך אבן העזר

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הגהות-רבי-עקיבא-איגר-על-שלחן-ערוך-אבן-העזר/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן א 6
סימן ב 7
סימן ג 7
סימן ד 7
סימן ה 8
סימן ו 8
סימן ז 8
סימן ט 9
סימן י 9
סימן יא 9
סימן יב 9
סימן יג 10
סימן טו 10
סימן יז 10
סימן כ 16
סימן כא 16
סימן כב 16
סימן כו 16
סימן כז 16
סימן כח 17
סימן כט 18
סימן ל 18
סימן לא 19
סימן לב 19
סימן לד 19
סימן לה 19
סימן לו 20
סימן לז 20
סימן לח 20
סימן לט 21
סימן מ 21
סימן מא 22
סימן מב 22
סימן מג 23
סימן מד 23
סימן מה 23
סימן מו 23
סימן מז 23
סימן מח 24
סימן נ 24
סימן נא 24
סימן נב 25
סימן נג 25
סימן נה 25
סימן נו 26
סימן נט 26
סימן סא 26
סימן סב 27
סימן סד 27
סימן סו 27
סימן סח 27
סימן ע 27
סימן עא 28
סימן עג 28
סימן עד 28
סימן עה 28
סימן עו 28
סימן עז 28
סימן עח 28
סימן עט 28
סימן פ 29
סימן פב 29

סימן פה 29
סימן פז 29
סימן פח 29
סימן פט 29
סימן צ 30
סימן צא 30
סימן צב 30
סימן צג 30
סימן צד 31
סימן צו 31
סימן צח 32
סימן צט 32
סימן ק 32
סימן קא 33
סימן קב 33
סימן קח 33
סימן קיב 34
סימן קיג 34
סימן קיד 34
סימן קטו 34
סימן קטז 34
סימן קיז 35
סימן קיח 35
סימן קיט 36
סימן קכ 36
סימן קכא 37
סימן קכב 38
סימן קכג 38
סימן קכד 38
סימן קכה 39
סימן קכו 39
סימן קכז 40
סימן קכח 40
סימן קכט 40
סימן קל 41
סימן קלא 41
סימן קלד 41
סימן קלו 42
סימן קלז 42
סימן קלט 42
סימן קמ 42
סימן קמא 43
סימן קמב 45
סימן קמג 45
סימן קמד 46
סימן קמה 46
סימן קמז 46
סימן קמט 46
סימן קנב 47
סימן קנד 47
סימן קנה 48
סימן קנו 49
סימן קנז 50
סימן קנח 50
סימן קנט 50
סימן קס 50
סימן קסג 51
סימן קסד 51
סימן קסו 51
סימן קסט 51
סימן קע 52
סימן קעב 52
סימן קעג 52
סימן קעה 52

סימן קעז 53
סימן קעח 53
קונטרס עגונות 53
שמות אנשים 54
סדר הגט 54
סדר חליצה 56

סימן א

שם בב"ש אות ב' ועיין בתשו' רד"ך **כתב האשה מצוה על שבת**. נ"ב ומדברי הר"ן בתשובה סי' ל"ב דקדק דמצוה לאשה להנש' מסוגי' דרפ"ב דקדושין ומקרי דבר מצוה לענין התרת נדרה עיי"ש ולא אתי עלה מדין שבת. משמע דס"ל להר"ן דאשה אינה מצווה על שבת:

שם אות ג' אז **איכא מצוה**. נ"ב ועיין בתורת יקותיאל בתשוב' סי' ט':

שם אות ה' והרא"ש **כתב קצבה לאותו לימוד**. נ"ב בתשו' הר"ם מינץ סי' מ"ב כתב אך יש לחלק דזהו דוקא בימיהם שהי' גבול ללימודם ול"צ כל ימיהם ללמוד אצל רבם. משו"ה ילמוד קודם ואח"כ ישא אשה אבל עתה אני וכגון אתה דחפץ אתה להיות כל ימיך בבית הרב א"כ לא ישא כל ימיו דתמיד וכו' ולבסוף מסיים ומ"מ אם תוכל ללמוד יחידי בזה הגם אם יש לך אשה ולא תוכל לבוא לבית הרב צ"ע אם נאמר חרב על הבדים:

ח"מ אות ג' לשון **הטור והרמב"ם לא משמע הכי**. נ"ב ובתשובת הרשב"א סי' תת"ג וסי' אלף קפ"א משמע להדיא דכל שלא תקנו נשואי' הוי כזנות ואסור להשיא אשה לבנו קטן ולשיטה זו מיושב קושי' תוס' יבמות קי"ג ד"ה שמא יאכיל דקטן בגדולה לא שכיח דאסור להשיאן עד שהם בני י"ח שנים:

שם ח"מ אות י' באופן **שלא יחלוק על זה**. נ"ב ואנן זכינו לאור חי' הריטב"א יבמות ושם אית' להדי' דלא ימכור ס"ת לישא אשה שאינה בת בנים. ונלענ"ד דהריטב"א מפרש במאי דאמרי' נ"מ למכור ס"ת היינו דעוד נ"מ למכור ס"ת כמ"ש תוס' בתירוצם הא' והיינו דעת י"א דמאי דקתני מתני' דלא יבטל מפ"ו דאף דגם ביש לו בנים צריך לישא אשה משום לא טוב וכו' מ"מ נ"מ דמשום פו"ר צריך למכור ס"ת. אבל משום לא טוב לא והיינו למתני' וכדאמרי' עלה מתני' דלא כר"י. אבל לדידן דקיי"ל כר"י אף אם כבר קיים פו"ר לישא אשה משום לערב אל תנח. ואולם זהו דוק' בראויי' להוליד. אבל באינה ראויי' להוליד דהמצוה רק משום לא טוב בזה קיים הדין דלא ימכור ס"ת דכמו דהדין הכי לתנא מתני' ה"ה לדידן באינה ראויי' להוליד. כנלענ"ד כוונת הריטב"א:

סי' י' ר"ג החרים. נ"ב אם הוא אומר קדשתיך בעדים והיא מכחשת דהיא מותרת לעלמ' יכול הוא לישא אחרת כיון דאין עכבה ממנו תשו' רש"ל סס"י כ"א:

שם ב"ש אות כ' לא **מהני ריצוי שלה**. נ"ב בתשובת מהריב"ל סס"י כ"א העתיק דברי הר"ן שכתב דחרם דרגמ"ה שלא ליקח ב"נ אם תוכל האשה להתירו ולתת רשות לבעל א' אם נאמר שהגאון ז"ל חשש שמתוך שהנשים כפיפות לבעליהן אם יספיק רשות שלה

יקניטנה בעלה עד שתרצה ולחכמי הצרפתים משפט הגאולה שהם יודעים איך פשטה תקנה זו במקומותם עכ"ל ועיין במחנה אפרים הל' שבועות סי' י':

סי"ג בהג"ה משום חשדא. נ"ב רמב"ם פט"ו הט"ז מה"א וכתב רד"ך בית ו' חדר י' תמה על דברי רמב"ם אלו למ"ש פכ"ו הנ"א מהל' א"ב ורשות אשה שלא תנשא לעולם ובכה"ג בהגהותיו להטור אות י"ט כתב לתירץ דבהל' י"ב איירי היכי דליכא חשד כגון בעיר שכולם נשים או סריסים:

סימן ב

סי' ב' בב"ש אות י"ג דלא קיי"ל כר"ג באומרת ברי. נ"ב לענ"ד זהו רק במה דר"י פוסל כדאמרי' ואת לא תעבוד עובד' היינו אף דהלכה כר"ג מ"מ לא תיעבד עובד' לחוש לדר"י אבל הכא דלתרווייהו שרי דלר"י מטעם דאלים לי' ס"ס ולר"ג מטעם דאלים לי' ברי מה"ת להחמיר:

סימן ג

סימן ג' ס"א אבל אוסר עצמו בגרושה. נ"ב ואם אח"כ חוזר ואומר שאינו כהן ונותן אמתל' לדבריו על מה שהחזיק עצמו לכהן עיין תשו' מהר"י לבית לוי סי' ה' ובתשובת שהובא בלבוש אה"ע בסופו:

ס"ט הגה הבן כהן לכל דבר. נ"ב עיין תשו' עבודת הגרשוני סי' א':

סימן ד

סי' ד' ס"א ממזרים. נ"ב יצא עלי' קול ממזרת אין חוששין לו גיטין פ"ט ועיין תשו' מהריב"ל ס' א' כלל ב' סי' י"ב דאף בקול גמור אין חוששין דלענין זה הוי כמו קלא בתר נשואי' עיי"ש:

ס"ו ולהרמב"ש הולד שני. נ"ב עיין תשו' רש"ך ה"א סי' כ"א:

ס' י"ד אבל תוך י"ב חודש. נ"ב ואפשר דחשבי' י"ב חודש מליאים וגם נותנים לו עוד ג"י ותולין שיקלט הזרע ביום ג' תשו' פרי הארץ להרא"ם מזרחי חאה"ע סי' א' ועיין תשובת אורים גדולים לימוד ק"י קי"א ובגן המלך לבעל גנת וורדים אות קנ"ח:

בב"ש אות י"ט לכאורה קשה. נ"ב עיין תשובת מהרי"ט חאה"ע סי' ט"ו:

ס' ט"ז שרוב בעילות תולין בבעל. נ"ב עיין מהרש"ל פסחים רפ"ז ברש"י ד"ה וילדי זנונים דבזקן ל"א רוב בעילות ועיין משבצות זהב בפתיח' ו' כוללת חלק ה' אות כ"ה:

סי' י"ט הולד כשר. נ"ב וחרש ושוטה הבא על א"א אם נימא כיון דאין לו קדושין גם לאחרי' אין הולד ממזר עיין משבצות זהב בפתיחה כוללת ח' אות ז':

ס"כ לפיכך ממזר נושא לכתחי'. נ"ב ואפי' ספק ממזר רדב"ז בתשובת סי' קפ"ח ועיין תשובת פני משה ח"ג סי' א' השיג ע"ז ועיין סי' זה סל"ו:

בב"ש אות מ"א בסופו והבאתי ר"ס כ"ב. נ"ב סק"ה ועיין תשו' תשב"ץ ח"ב סי' י"ט דחולק על הריב"ש:

סי' כ"ה ועם אנשים אחרים. נ"ב היינו דהרינון דזנתה בארוסי' ג"כ עם אחרים אבל אי לא דיימא אחר שנתארס' אע"ג דדיימ' מעלמא קודם שנתארס' אין בכך כלום עיין תשובת שב הכהן סי' ל"ה:

ס' כ"ט ואם יש בנים לבן. נ"ב ואם כפי עדותו נוגע הפשיל לכל בניו יש לכם בני' א"נ אף לגבי אותם שאין להם בנים מהר"ם פדאווה סי' י"ד:

שם הגה אינו נאמן רק בסהדי. נ"ב עיין תשו' עבה"ג סי' קי"א:

ס' ל"ו ואין לספיקות אלו תקנה. נ"ב והא דליכא תקנה שישאו בזה שיקנה שפחה וישחרר אותה על תנאי אם אני כשר תהי' משוחררת וא"כ הולד כשר ממנ"פ אחר שחרור הולד עיין תשובת פני משה ח"א סי' א' ועיין תשובת מוצל מאש סי' צ"ח העלה באמת דיש תקנה באופן זה:

סימן ה

סי' ח' ס"ב כל שנתפצעו. נ"ב עיין סוטה כ"ו תוס' ד"ה אשת סריס:

ס"ז הגה לחוש באיסור דאוריית'. נ"ב עיין תשובת פני יהושע חלק אה"ע סי' ט"ו ד"ה עוד שאלה. ועיין תשובת מהריב"ל ח"ג סי' ל"ב:

ס' י"ד אבל לבנו קטן. נ"ב לא גדול וקטן ממש אלא כל שאין סמוך ע"ש זהו גדול. וכל שסמוך ע"ש זהו קטן ויש שפירשו דבגדול וקטן ממש תלי' מלתא וכן דעת הגאונים. הריטב"א:

סימן ו

סי' ו' ס"א הגה פסולה לכהונה. נ"ב עיין תשו' לחם רב סי' ל"ו:

סימן ז

סי' ז' בב"ש אות א' שמא הערה בה. נ"ב עיין תשו' הר"ם אלשקר סי' צ"ה:

ס"ב אין הבעל נאמן. נ"ב אפשר אפי' בעלה ישראל דאין נוגע לו אינו נאמן עיין תשו' נ"ב ח"ב סי' קכ"ט:
שם הגה וה"ה לעד מפ"ע. נ"ב עיין תשובת הראנ"ח ח"א סי' כ"ב וכ"ג:
ס"ג הר"ז לא ישאנה. נ"ב ואם נשאה עיין תשו' נ"ב סי' כ"ט דמסופק אם תצא ואני מצאתי בחי' ריטב"א יבמות דף כ"ב הביא תוספת' דמפורש הדין דלא תצא:
בחלקת מחוקק אות י"ט כדאיתא בגמ'. נ"ב פ' אלו הן הנשרפי' ועיין תשו' תורת חסד סי' ס"א:
ס' י"ד אין הולד חלל. נ"ב עיין תוס' יבמות כ' א' דאין אשה נתעברת רק בגמר ביאה א"כ מוכח דל"א דבהעראה. נעשית זונה ובגמר ביאה הוי פסולי כהונה והולד חלל דלא מחלקים ביאה א' לשתים עיין מ"ל פי"ז מה' א"ב הכ"א:

סימן ט

סי' ט' ס"א הגה הגהת מיימוני בשם התוס'. נ"ב והר"ן ר"פ נערה:

סימן י

בח"מ אות ו' רק קידש. נ"ב וכן בהתרו בו ונשאה אבל התרו בו וקידש בודאי יוציא. דלכל הנוסחאות בירושלמי הדין דיוצא תשו' מהרי"ט חאה"ע סי' א':

סימן יא

סי' י"א בב"ש אות ג' מותרת אפי' לבועל. נ"ב עי' לקמן סימן קנ"ט בב"ש ס"ק ט':
שם וצ"ע תוס' ס"ל תירץ ראשון עיקר. נ"ב ולענ"ד הכי מבואר ג"כ בח' הריטב"א יבמות כ"ד ע"ב ד"ה מתיבי וכן בנ"י פ"ב דיבמות ד"ז ע"א במ"ש דקמ"ל אע"ג דעדים א"י אם באונס וכו'. הרי מבואר דבאונס מותרת לבועל:
שם ואם באמת בא עלי'. נ"ב ע' ת' אירי' גדולים לימוד קכ"ז:
ס"ד בהג"ה לקבל העדות שלא בפניה. נ"ב ע' ת' רשב"ם סי' מ"א:

סימן יב

סי' י"ב ס"א לאשה שמת בעלה. נ"ב ואם העיד במסל"ת י"ל דמותר לישאנה. ע' ס' עזרת נשים סי' י"ז ס"ק ל"ח:
שם לא ישאנה. נ"ב ואם העד אמר מת פ' ואשא אשתו י"ל דגם לאחר לא תנשא. ע' ת' גנת וורדי' חאה"ע כלל ג' סי' א':

שם שאין שנים מצויי'. נ"ב ע' אשל אברהם א"ח סי' רמ"ד ס"ק ח':

סימן יג

סי' י"ג ס"א הגה מיום נתינת הגט. נ"ב ואף באומר לא תתגרשי עד זמן פ'. מ"מ י"ל דמוני' מיום הנתינה. ת' הרשב"א סי' י"א:

ס"ט הגה ויש לחוש. נ"ב ע' ת' מקור ברוך סי' ד':

בח"מ אות ח' עפ"י הוראת חכם שהורה לו. נ"ב במ"ל כ' בפשיטות דדברי הת"ה דוקא בתולה בדעת עצמו אבל בתולה בדעת גדול הדור שהתיר לו פשיטא דאין לך שוגג גדול מזה עיי"ש:

ס' י"א הגה ויש מקילי' במזנה. נ"ב ע' ת' ב"י בדיני גביית כתובה סי' א'. ובת' הר"ם אלשקר סס"י י"ב:

בב"ש אות כ' דהא תניא בתר בבא. נ"ב בתוס' והרא"ש לא נזכר כן להוכיח בדרך דומי' דמניקת למעוברת אלא בפשוטו כיון דמוכח דמעוברת גרושה אסורה. וכיון דלפי האמת הטעם במעוברת דאסורה דלמניק' קיימא א"כ א"א שיהי' חמור ממניקת. וא"כ ממילא ליכא קושי' מצמוק מניק' דיש לומר דוקא לענין גרושה שייך כן. כיון דמקילי' במינקת ולא אסרי' משום לא פלוג דאלמנה וע"כ משום דיש קול שהיא גרושה. א"כ גם מעוברת לשתרי בגרושה. אבל לענין צימוק אין ראי' די"ל דא"י ומפורסם שצמקו דדי' אלא דנתינת מינקת הוי קול אלא דבנתנ' דעלמא חיישי' שעושית כן בכדי שתנשא ושמא תחזור המינקת אבל צימוק ל"ש כן. משא"כ במעוברת דליכא היכר דנתנה למינקת. י"ל דגם צימוק אסור משום ל"פ דא"י שצמקו דדי'. אמנם עדיין קשה מ"ש בנשבעה מינקת דאסור דאתי להחליף ולמשרי ג"כ בלא נשבעה ה"נ בצמקה ונתנה:

סימן טו

סי' ט"ו בב"ש אות א' מיהו בסי' מ"ב הביא. נ"ב ע' ת' מהרח"ש סי' מ"ב דהגיה בדברי הב"י שם:

ס' י"ח ואשת אחי אבי אביו. נ"ב אבל אשת אחי אבי אמו מן האב לכ"ע מותר כמבואר להדיא יבמות ד"מ. וכ"כ בת' הר"ם אלשך סי' ל"ה. וכ"כ היש"ש:

סימן יז

ס' י"ז ס"ב וקבלה קדושין בפני בעלה. נ"ב ואם קבלה קדושין מכהן לא הוי כאומרת גרשתני. ת' הר"א ששון סי' י"ח:

בב"ש אות ו' מיהו על הטור. נ"ב וכן הקשה הלח"מ פי"ב מהל' גרושין:
ס"ג אבל פס"ע דאוריית'. נ"ב וברשע שאינו רשע דחמס ע' קצות החשן סי' מ"ו ס"ק י"ז:
בח"מ אותי' לכאור' נראה דבן חמי'. נ"ב בפשוטו נראה דט"ס בירושלמי וצ"ל בן חמותה דמיניה מיירי בנקיבו' כדקתני בת חמותה ועלה אמר דבזכרי' כזה בן חמותה כשר:
בב"ש אות י"ד לאלו הנשים הנזכרים כגון חמיה. נ"ב ובת חמי' שאינה בת חמות. איבעי' דלא אפשט'. וצ"ע על הב"י והאחרוני' שלא כתבו מזה:
ס"ד ובת חמותה וצרתה. נ"ב ע' ת' מהרי"ט חאה"ע סי' ל"א ובת' שאילת יעב"ץ סי' ל"ב:
ס"ח הגה סתם ששמע כשר. נ"ב ע' קונטרס עגונות בת' ב"י סי' ג' אות קמ"ח:
בב"ש אות י"ד נאמן להעיד שמת אחיו לחלוץ. נ"ב ע' ת' ר' ברוך אינגיל סי' כ"ב:
שם אות ט"ו אפי' לחומרא. נ"ב. וביבמתו שהיא אחותה כיון שמשום לא פלוג הוא י"ל להחמיר ל"ש כן ונאמנ' אבל לאידך טעם של הה"מ דביבמתה בעצמותה שונאת ולא מטעם שסופה להיות צרתה י"ל דגם להחמיר א"נ. ובחמותה הבאה לאחר מיכן דהוא איבעי' דל"א י"ל דלחומרא נאמנת מספק':
שם אות י"ח שהי' בעלה גוסס. נ"ב ע' ב"ש לקמן ס"ק ל"ד:
שם אות י"ט והוי תחלה וסוף בכשרות. נ"ב בת' מהרי"ל ח"ב ס"י צידד דאף דתחלתו בפסול וסופו בכשרות נאמן לעדות אשה. ולזה הסכים המהרח"ש בק"ע:
בח"מ אות י"ז אם היא אמרה בשם שפחה. נ"ב ע' בק"ע סי' ש"ה:
שם בא"ד ב' עדים מפי ע"א א"נ. נ"ב וכן הוא בק"ע סי' רצ"ו:
שם בא"ד מ"מ אם אמרו אח"כ. נ"ב בק"ע סי' קנ"ט:
בב"ש אות כ"ה ומדברי הרא"ש נשמע. נ"ב ע' ס' המקנה לקדושין בחי' בדף ס"ה ד"ה ותסברא ע"א בהכחשה:
שם בא"ד מיהו בש"ג כ'. נ"ב וכן פסק בת' מהרי"ט חאה"ע סי' ל"ח:
ב"ש אות ל"א ויש לומר שם בתשובה. נ"ב והרבה אחרונים כ' לחלק דבנכרי מסל"ת תולין שאומר כן מחמת קול ההכרח ומזה מיירי הפסקי מהרא"י סי' קס"א. אבל ישראל המעיד ל"ח רק בנטבע כדמשמע בתה"ד סי' ר"א. ואולם אם הנכרי אומר מסל"ת במפורש אני ראיתיו מת י"ל דמהני במקום קול:
ב"ש אות ל"ו וכל שבא לב"ד להעיד. נ"ב ואם בא לקהל יש להסתפק אם הוי כמו בא לב"ד מהריב"ל ח"ג סי' כ'. ואם אמר אמרו לאשת פלוני שמת בעלה לא מקרי מסל"ת נ"י פ"ב דיבמות ואם אמר אמרו לבני ביתו של פלוני הוי מסל"ת מהריב"ל. ועיין תשובת הר"ם אלשקר סי' כ"ז בשם תשובת הרמב"ם. ואם אמר אמרו לאשתו ובניו עיין תשובת אור נעלם סי' ל"ה:

שם אות ל"ח לכן לא חיישינן וכו' ולא ק"מ. נ"ב ולענ"ד דוקא בעלמא כשהנכרי אינו אומר במסל"ת חיישי' דמשקר כי פיהם כו' אבל שיעמוד עצמו בראש ההר ואח"כ יסתיר עצמו למה לו לעשות כן כיון דלא חשיד להכשיל במתכוין ולא חיישי' רק לצרה דמכוונא לקלקל:

שם בא"ד ואם נכרי מספר לנכרי. נ"ב וכ"כ הרד"ך בתשובה לתרץ על הר"ן קו' הריב"ש מההיא דפרק כל הגט שמע דשאני התם דהנכרים מספרים זה עם זה בזה לא צריך קישור דברים. וכ"כ ב"י בתשו' בדיני מסל"ת סי' א':

בב"ש אות מ"א ונ"ל דס"ל להר"ן. נ"ב וכן מוכח ממ"ש הר"ן בתשו' סי' ע"א הובא בב"י סי' זה ד"ה אין מעידי':

סי"ז ובא הכותי ואמר. נ"ב ל' הרמב"ם והסיח לפ"ת ואמר:

ב"ש אות נ"ג ובתשו' בן לב. נ"ב ספר א' סי' ב' וספר ב' סי' ר"כ:

שם ובתשובת מ"ב. נ"ב סי' י' מ"ה מ"ו:

שם אות נ"ד. נ"ב ולדעת הר"י מיג"ש. נ"ב סגיש הובא בב"י לקמן ד"ה כתב הרמב"ם:

שם בא"ד לא צ"ל קברתיו. נ"ב היינו דזהו קשה לכל התירוצים זולת לתירץ הה"מ והר"ן דלעיל שאמר ונפל פלוני ל"צ שיאמר קברתו:

ב"ש אות ס"ט והיינו שיטת הריטב"א שהביא הב"י. נ"ב איני יודע מקומו היכן הובא כן בב"י סי' זה:

שם בא"ד חיישי' לשאלה אפי' בכלים אלו. נ"ב קשה לי דא"כ אי סי' דרבנן ישאר קושי' הש"ס חמור בסימני אוכף היכי מהדרי' דניחוש לשאלה דלא שייך שנויי' דש"ס אוכף לא מושלי דהא אי סי' דרבנן גם בכלים אלו חיישי' לשאלה. וצ"ע:

שם אות ע' ושומא איתא בש"ס. נ"ב לענ"ד דשומא בין כך ובין כך תצא דטעמא דרי"ו בשם הרמ"ה דנשאת ל"ת כיון דהוי רק ספק דשמא סי' דאורייתא כיון דסוגיא דבב"מ מסייע לזה דסי' דאורייתא אבל דבאיסור א"א מחמרי' דילמא סימנים לא"ד משו"ה בדיעבד לא תצא משא"כ בשומא דמפרש בברייתא דאין מעידין וע"כ אי דכל סי' אמצעי לד"א אי דגרע משאר סי' דעשויי' להשתנות. א"כ בשומא ממנ"פ הדין דתצא. ומזה נלענ"ד מלישנא דהרמב"ם ואפי' שומא דמשמע דהוי רבותא יותר וכיון דבשומא בודאי הדין דתצא ה"נ בשאר סי' ודלא כהרמ"ה:

שם אות ע"א ובתשו' מ"ב סי' ס"ג חולקי' עליו. נ"ב עיין תשו' הגאון מ' יונתן נדפס בתשו' אור נעלם סי' ל"ז:

סכ"ד הגה כגון שהי' לו יתר. נ"ב ועיין שיטה מקובצת בשם הראב"ד דגם בחסר ויתיר ובכל הסימנים הבאי' בתולדה י"ל דמצוי בבן גילו כמו שומא:

בהג"ה וה"ה בעכו"ם המסל"ת. נ"ב עיין ח"מ וב"ש מ"ש בזה ובשו"ת הר"ן גבי מומי"ן מאלק"י משמע דגם בעכו"ם מועיל טב"ע וסימנים:

שם אות ע"ט ואין בו מכה. נ"ב לכאורה גם ביש בו מכה הכי הוא דהא במכה שנעשה לאחר מיתה ל"א דמרזי כמ"ש הח"מ ס"ק ו' ודעת הב"י בתשו' סי' י"ב דבהושלך למים אחר מיתה אין חילוק בין מכה או לא ולא אמרי' בי' צמית ולא מרזי מכה ותלי' בג"י כמו ברישא:

ס' כ"ו ונופח ומשתנה. נ"ב אפי' תוך ג' ימים. ב"י בתשו' סי' י"ב:

שם הגה ס' אם נשתהה. נ"ב ואם ידוע שבעלה של זו נטבע במשל"ס ושהו עד שת"נ ואחר הימים מצאוהו מת על שפת הים וניכר בטב"ע שזהו בעלה. וי"ל כיון דמשל"ס הוא דרבנן מקילי' בס' אשתהי כנלענ"ד:

ב"ש אות פ"א ועיין בב"ח. נ"ב ועיין בתשו' דברי ריבות שהובא בקצרה בק"ע סי' רל"ח:

ח"מ אות נ' מכה לאחר מיתה. נ"ב ואפילו היה לו מכה מחיים אם לאחר שנהרג נפל למים לא אמרי' בי' מרזי מכה:

ב"ש אות פ"ב ובתשו' מ"ב סי' מ"ח. נ"ב אבל בתשו' הראנ"ח סי' ס"ה הובא בק"ע סי' שע"ז ובח"א סי' מ"ח:

שם אות פ"ג בעינן דראו לאלתר. נ"ב בתשו' פני יהושע סי' ז' הוכיח מזה דאם מכירים אותו ג"כ בטב"ע גרע ולא מהני בי' סי' מובהק. דיש הוכחה להיפך מדלא אשתני ע"י דאשתהי ודאי דאחר הוא משו"ה בעי דראו לאלתר. אבל באין מכירים אותו בטב"ע מהני סי' מובהק גם באשתהי:

שם בא"ד ו' מתחלקת הוא. נ"ב זהו תמוה. דהא תוס' כתבו תחלה. דטב"ע לא מהני דאומר בדדמי' הרי דא"א לומר דויו המתחלקת היא דגם בלא סי' ל"מ הטב"ע והמרדכי כתב שם באמת דגם טב"ע מהני ול"א דאמר בדדמי ע"ש:

ס' כ"ז ומיהו אם יצא קול. נ"ב ע' תשו' נודע ביהודא סי' ל"א:

שם איש פלוני מת או נהרג. נ"ב ואם יצא הקול סתם שנהרג יהודי ונמצא לאחר ג' ימים י"ל דרגליים לדבר דאשתהי ג' ימים ולכ"ע אין מעידי' תשו' ב"י:

ב"ש אות פ"ז וה"ה אם ידע. נ"ב וכ"כ להדי' הריב"ש סי' שע"ח ובתשובת ר' בצלאל אשכנזי סי' כ"א ובתשו' מהרי"ק סי':

סל"ב אין מעידי' עליו. נ"ב ובזה אפשר דאף ה' נשים שפסולו' להעיד לעיל ס"ד כיון דידענו שנטבעו במישל"ס דרובן למיתה נאמנות לומר שראוהו מת. משנה למלך:

שם הגה דאפי' בסי' מובהק. נ"ב י"ל דוקא ע"י סימן אבל ע"י טביעת עין חיישינן כיון דראה הטביעה אומר בדדמי תשו' נ"ב סי' כ"ח:

ס' ל"ד הגה לא העידו ששהה במים כדי שת"נ. נ"ב שיעור זה בתשו' הריב"ש סי' שע"ז שפ"ט תט"ז דהוא ג' שעות וכ"כ מהר"א ששון סי' א' ומהרא"ן נחמייש בתשו' מקור ברוך סי' י"ב ובתשובת פ"י סי' ז'. ועיין תשו' ב"ח סי' ע"ט ובתשו' פרח מטה אהרן סי' כ' ובתשו' מוצל מאש סי' ב':

ח"מ אות ס"ב כלומר שראוהו מיד. נ"ב בתשו' נ"ב סי' כ"ח כתב דבעי' קברתו ממש דמים הוי לענין זה כמלחמה דלפעמים הם חיים ונדמים למתים:

ב"ש אות ק"ז כיון דאסור' להנשא. נ"ב ומ"מ ת"כ ונדוני' גובי' דאף בע"א במת בעלה גובה כתובתה ולא ת"כ ונדוני' היינו דלממון היכי דליכא משום מדרש כתובה אין ע"א נאמן והכא הוא בהיפוך דלענין ממון מחשבי' מישאל"ס ודאי מת והאחי' יורדים לנחלה אלא לענין כתובה כיון דאינה מותרת להנשא אינה גובה משום מדרש כתובה א"כ ת"כ ונדוני' דאינו בכלל מ"כ גובה והוי כמו ירידה לנחלה. כנלענ"ד פשוט דלא כתשו' מקור ברוך סי' י"א ועיין תשו' מהר"י לבית לוי סי' י"א:

ס' ל"ו הגה לא תנשא. נ"ב ולענין כתובה לכאורה אינה גובה דדמי לע"א דמעיד שנטבע במשאל"ס עיין ח"מ ס"ק ס"ה וב"ש ס"ק ק"ז וכ"כ בשב שמעתתא אבל לענ"ד אינו דומה דהתם לפי האמת חיישי' דחי. אבל הכא דאנן דנין לודאי מת ורק משום לזות שפתי' לא תנשא י"ל דגוב' כתובה:

שם אבל עד כשר אומר מת. נ"ב ואם עד כשר וגם אשה מעידי' דמת ועד כשר אומר דלא מת צ"ע לדינא אם נימא כיון דעדים המכחישים זא"ז הם כשירים ממילא אשה המסייעת לע"א דמת נחשב לרוב דעות או דכללא הוא דא"א לדחות לעד כשר אלא ע"י ב' עדים כשירים אבל בלא"ה הוי פלגא ופלגא. והכי משמע לכאורה מהא דע"א אומר מת וע"א אומר לא מת דבעי' נשאת להעד ואומרת ברי לי ולהרמב"ן גם בזה תצא ומשמע גם באומרת ברי גמורה שמת בעלה. ולא אמרי' שתנשא גם לאחר ע"י צירוף עדותה לע"א דמת כמו דמצרפי' עדות לאשה אומרת לגבי ב' נשים אחרות שאומרת לא מת כמ"ש בהגה. אע"כ דמ"מ מקרי פלגא ופלגא וצ"ע לדינא:

ח"מ אות ע"ד ולעיל בשבוי' סי' ז'. נ"ב עיין תשו' נ"ב ח"ב חאה"ע סי' י"ח:

סעי' מ' אשה אומרת לא מת. נ"ב ואם אשה אומרת לא מת ועד כשר אומר מת ע' במהרח"ש:

ס' מ"ב לאחד מעידיה. נ"ב וכן בנשאת לאחר שאומר ברי לי שא' מהעדים שאומר לא מת הוא פסול אף דלא נפסל בב"ד וגם א"י בברי שמת מ"מ מקרי ברי. ולא תצא כנלע"ד ללמוד מדברי תשב"ץ ח"א סי' א' ד"ג ע"ד:

ב"ש אות קכ"ז מפי יחיד שקולים. נ"ב ע' תשו' פני יהושע חאה"ע סי' ט"ו וי"ז:

ס' מ"ג האשה עצמה. נ"ב אם קטנה נאמנת לומר מת בעלי צ"ע ע' תשו' מוצל מאש סי' נ"ג:

ב"ש אות קכ"ט. ומ"מ אין מוציאי' ממון. נ"ב ע' תשובת מהריב"ל ח"ב סי' ע"ה ותשו' מהרח"ש ח"ג סי' ס"ט:

ס' מ"ח גרשתני בפני פלוני. נ"ב אם אמרה שלא בפניו גרשני ולא הוכחשה בעדים אף דאינה נאמנת מ"מ בכה"ג דאומרת מת בעלי נאמנת דלא הוחזק למשקרת. מהרי"ק שרש ע"ב:

ח"מ אות צ"א שאין נאמנת לאוסר'. נ"ב מ"מ י"ל דרק דרך הכחשה להכחיש להעד שאומר מת. אבל בליכא הכחשה כגון שהעדים מעידים שהי' לבעלה סי' אלו וראוי להתירה. והנך נשים אומרות שהי' לו עוד סי' וממילא שאין זה בעלה. וי"ל דנאמנת לאוסרה תשובת נ"ב ח"ב חאה"ע סי' ס"ד:

ב"ש אות קמ"ב דחיישי' דמשקרא. נ"ב ע' תשובת הרא"ם ח"א סי' כ"א שכ' הטעם דרגליים לדבר דמשקרא דלא עבידי' אשה לקבור בעלה בענין רתחא בעודה במלחמה כי יראה לנפשה. לפ"ז באומרת קברתיו אחר שפסק המלחמה נאמנת גם בקברתיו במלחמה אף דאומרת שמכירה אותו ע"י סימנים לא אסרי' דאמרי' דמשקרה. אולם מדברי הש"ג ר"פ האשה בשם הריא"ז נראה דהטעם דחיישי' דבדדמי אומרה כן ונראה לה שהוא בעלה אמרי שידעה שהכו אותו במלחמה וסברה שמת. ואם מכירה אותו בסי' דמהני. ולפ"ז גם באמרה קברתיו אחר המלחמה לא מהני באם לא אמרה שמכירה אותו בסי'. וע' תשובת חיי משה ח"א סי' ח':

ס' נ"ח ומותרת לחזור לראשון. נ"ב אף אם גרשה השני קודם שבא הראשון. תשובת הרשד"ם סי' ס"ב ותשובת תורת חסד סי' ס"ב:

סימן כ

סי' כ' ב"ש אות ה' ע"כ לאו. נ"ב ע' תשובת שער אפרים בקונטרס אחרון סי' ע"ח ובתשו' פנים מאירות ח"ג סי' כ"ב:

סימן כא

סי' כ"א ב"ש אות ה'. אבל בתולה. נ"ב ארוסה אסורה. מהר"י הלוי בתשובה חאה"ע סי' ט':

סימן כב

סי' כב אות י"ט רווק שלא הי' לו אשה. נ"ב תמהני דהמעיי' בהה"מ יראה דס"ל כיון דפשטי' דר"א אוסר באינ' שרויי' עמו אחרי' דת"ק אוסר ג"כ באין לו אשה עתה אף שהיה לו אשה ומתה. אלא דפליג על ר"א וס"ל דלא בעי' שרויי' אצלו:
ח"מ אות כ"א דבעיר מיה' בעי. נ"ב בתשובת לחם רב סי' ד' פסק להקל אף אם אין אשתו עמו:

סימן כו

ח"מ אות א' אסור לזנות עם עם פנויה. נ"ב וכן משמע רש"י ברכות דכ"ב ד"ה אשה:
סי' כ"ו ס"ד או בשטר. נ"ב ע' בס' המקנה סי' ק"ג:
שם אם לא שידך תחלה. נ"ב ואם קידש בענין דהקדושים בטילים. אם מ"מ מכין אותו בשביל פריצות' דעביד. ע' תשובת הרשב"ש סימן י"ד:

סימן כז

סי' כ"ז ס"א או שוה פרוטה. נ"ב בחי' רשב"א שבועות פ"ד מסתפק אם מקדש בכלים י"ל דא"צ שיהי ש"פ כמו לענין שבועה בחוה"מ סי' פ"ח:
שם או שוה פרוטה. נ"ב קדשה בס"ת ע' ירושלמי נדרים פ"ה ה"ה ובקרבן עדה שם:
שם ה"א מקודשת לי בזה. נ"ב אם לא אמר בזה. ע' תשובת מבי"ט ח"א סי' רצ"א דמהני ומחלק שם דאם אמר תהא לי מקודשת לא מהני אא"כ אמר בזה. ועי' תשו' קול אלי' חאה"ע סי' ה':
שם הגה לקדש בטבעת. נ"ב ואם אמר ה"א מקודשת לי בטבעת זו. והי' כוס ע' לקמן סי' ל"ח בב"ש ס"ק מ"ז. וע' בתשו' שי למורה סי' נ"ז:

ב"ש אות ב' **וקשה הא כתב הרשב"א**. נ"ב במחכ"ת ז"א דהרשב"א כ"כ היכי דהנתינה יהיה קדושין בזה כיון דלהמקבל לא הוי נתינה לא הוי קידושין. אבל אם מקדש בפרוטה ע"מ שאתן לך בזה אם נתינה בע"כ שמי' נתינה מקרי קיום תנאי ובזה דן המהרי"ט די"ל דאם ירצה ליתן לה שוה כסף והיא אינה רוצי' לא מקרי קיום תנאי וברור. וע' תשובת ב' דינים קדושין סי' ג':

שם אות ג' **הר"ז ס' קדושין**. נ"ב ע' לקמן רסי' ל' בב"ש דכוונת שוקא איננו כי אם במקום אסיפת התגרים למשא ומתן ובעת אסיפתן שם שאז נראה כאלו קנין אשה שוה לשארי שם. וע' תשובת הראנ"ח ח"א סימן פ"ה. ולענין קדושין בלילה ע' שער המלך ריש הל' גרושין:

ס"ד ולא אמר לי אינה מקודשת. נ"ב אף שהיא משודכת לו מכבר. תשו' תשב"ץ ח"ד טור ב' סי' ד'. ותשובת מבי"ט סימן קכ"ז:

שם על עסקי קדושין הר"ז מקודשת. נ"ב ואם דיבר עמה בעסק קדושין. אבל לא למי או שאמר הרי את מקודשת ולא אמר לי ואח"כ אמר ה"א צלעתי. נלע"ד דהוי קדושין דמכח דבריו תחלה מעסק קדושין מבינה דצלעתי לשון קדושין וממילא ידעה דמקדשה לעצמו מלשון צלעתי דמדבר בעדו:

ב"ש אות י"ט רי"ו מחמיר. נ"ב הובא בב"י סימן קל"ו:

ס"ח הוי ס' קדושין. נ"ב ואם היה המקדש י"ג שנים ובדקו ולא הביא ב"ש אף דבדאורייתא חיישי' לשמא נשרו מ"מ י"ל דהוי ס"ס כיון דהקדושין בעצמם המה ג"כ רק ספק ע' תשו' מהריב"ל ח"א כ"ג סי' י"ג ובתשובת רש"ך ח"ב סימן קכ"ח:

סימן כח

סי' כ"ח ס"א בגזל. נ"ב נתן דבר לקטן לשחוק בו ונטלו אחר מהקטן וקידש בו אשה יש לומר דכשנתנו לקטן ולא שמרו כראוי הוי אבידה מדעת וזכה זה מהפקר וחיישי' לקדושין. תשו' ב"ח סימן צ"ז. וע' קצות החשן סימן רס"א. קידש בכסף ואח"כ בא בע"ח של המקדש שהיה לו שעבוד מטלטלי אג"ק דקנה ודאיקני לטרוף ממנה. ע' תשובת תשב"ץ ח"ג סימן פ"ה. והדברים שם צ"ע:

ח"מ אות א' הוי כיאוש של"מ. נ"ב ע' בתשו' נ"ב בתשובתו הנדפס בסוף תשו' חלק ב':

ב"ש אות ד' לאו שלו הוא. נ"ב ע' לקמן סי' זה בב"ש ס"ק מ"ב בשם הריטב"א וע' בשער המלך פ"א מהל' גרושין ד"ה כ' מרן הב"י וע' בס' קרית מלך בסוף הס' בתשו' סי' כ"ב דף כ"ג א':

ס"ב בהגה דהיינו שנתרצית. נ"ב ע' תשובת מהרי"ט ח"א סי' קל"ח בשדוכי' שלנו בקישורי תנאי' בחרם ובקנס:

ס"ג הגה הוי ס' קדושין. נ"ב לשון הרשב"א מסתברא דהיא. מקודשת אלא דראוי להחמיר ואם קבלה קדושין מאחר א' מגרש וא' נושא עכ"ל משמע דמותר גם שיגרש השני וישא הראשון. וע' תשובת מהר"י לבית לוי כלל א' סי' ב' ותשובת הראנ"ח שהשיב לו ומה שחזר והשיב על הראנ"ח:

ס"ד ואמר הרי את מקודשת. נ"ב אם בשעה ששניהם אוחזים החפץ. אמר לה ה"א מקודשת. ואח"כ סילק ידו ונשאר החפץ בידה ולא זרקה מיד הוי קדושין דהי' לה לסלק ידה והי' נשאר החפץ בידו ולא הי' עליה חיוב אחריות תשו' מהרי"ט ח"ב סי' ל"ח:

שם הגה זרק לה הקדושין. נ"ב ע' תשו' קול אלי' סי' ו':

ס"ו ונמצא שנגנב. נ"ב בתשובת רשד"ם סי' ע"ג דייק דאלו מסרה הפקדון ביד אחר כיון דהפקדון בעין אף דאינו ברשותה מקודשת. וע' תשובת מקור ברוך סי' י"ג:

שם ואם לאו אינה מקודשת. נ"ב ע' תשובת מהר"ם טראני ח"ג סי' קמ"ח וצ"ע:

ב"ש אות כ"ו דוקא כשלקח כבר. לכאורה משמע מסוגיי' דאפי' לא לקח הריבית ממנה ואמר במחילת זוז הריבית דמקודשת וע' בפני יהושע:

ס' י"ז הגה אורח שיושב. נ"ב ע' תשו' תשב"ץ ח"ג סי' צ"ה:

ח"מ אות ל"ב אם לא שפירש. נ"ב ע' קרבן עדה ירושלמי פ"ה ח"ה נדרים:

ב"ש אות מ"ד וכן מוכח דאיירי הסוגי'. נ"ב אינו מוכח דהא מרא דשמעתת' הוא רבא דס"ל יאוש שלא מדעת הוי יאוש:

שם אות מ"ה שמא ש"פ במק"א. נ"ב ע' תשו' תשב"ץ ח"א סי' נ"ג:

ס' כ"א הגה אפ"ה יש להחמיר. נ"ב ע' תשב"ץ ח"א סי' קל"ג וסי' קנ"ה:

שם וקדשה אינה מקודשת. נ"ב אף אם אח"כ נשאלה על נדרה. רשב"א שם:

סימן כט

סי' כ"ט ס"ט הר"ז מקודשת במה שבתוכו. נ"ב ע' תשובת לחם רב סי' כ"ג:

סימן ל

סי' ל' ב"ש אות א' דהוי ס"ק. נ"ב עי' תשו' מהריב"ל ח"ב סי' ל"ג:

ס"ז וזרקתו לים. נ"ב דוק' תכ"ד. תשו' חכ"צ סי' קט"ז ותשובת מהר"ם סוף ס' נשים:

ב"ש אות ט' סוף גיטין. נ"ב אבל דעת הריטב"א והרשב"א ביבמות דל"א בכה"ג הוי ס' קדושין:

סימן לא

סי' ל"א ב"ש אות א' דפליגא על הריטב"א שהבאתי. נ"ב ע' שער המלך פ"א מהל' גרושין ה"א ד"ה מרן הב"י:

ס"ג בירק שאינו מתקיים אם יכול להתקיים ע"י תיקון. ע' ס' קרית מלך רב בסופו בתשו' סי' כ"א דכ"ב א':

ס"ד יגרש ראשון. נ"ב וע' ת' מהריב"ל ס"א סס"י כ"ח אם כופי' אותו לגרש:

שם אבל לא יגרש שני. נ"ב ע' לעיל סי' כ"ח ס"ג בהגה מ"ש שם על הגליון:

ח"מ אות י"א בטור הביא דברי הרמ"ה. נ"ב ע' ש"ע חוה"מ סי' רכ"ז ס"ס בהגה:

ב"ש אות ט' ונושא הראשון כמ"ש סי' י'. נ"ב ע' תשובת אהלי יעקב למוהריק"ש סי' כ"ו כתב לחלק דוקא הכא דחרש לאו בר קדושי' דאורייתא אבל אם הוא בר קדושין דאורייתא וקידש קדושי דרבנן אסור' לראשון ושהכי דייק לישנא דחה"מ עיי"ש:

ב"ש אות כ"ב וע' ר"ס קמ"ט. נ"ב וע' בב"ש לקמן סי' קנ"ה ס"ק ל"ב ובתשובת נו"ב ה"ב סי' נ"ב ובתשובת פני משה סי' ס"א וברד"ך בית נ"ד:

סימן לב

סי' ל"ב ס"א בשטר כיצד. נ"ב הריטב"א בחי' פ"ק דקדושין ד"ו כתב וכן הדין במקדש בשטר דבעי' לשון הבעל ולכתוב ודין ולי וכו' עכ"ל משמע דבשטר קדושי' צריך לכתוב ודין וכו' כמו בגט:

סימן לד

סי' ל"ד ס"א ואחר שיגמור הברכה. נ"ב אם המקד' מעיר שנוהגי' לברך מקודם והמתקדש ממקום שנוהגי' לברך אחר בקדושי' או בהיפוך אזלי בתר המקדש שהוא העושה המצוה שעליו לקדש תשובת מקור ברוך סי' כ"ב:

ב"ש אות ב' דאחר מברך. נ"ב חרש שאינו שומע שנושא חרשת שאינ' שומעת אין לברך כלל תשובת נ"ב חאה"ע סי' א':

ב"ש אות ד' כי שמא תחזור. נ"ב ע' תשובת רשב"ש סי' קפ"ו:

סימן לה

סי' ל"ה ח"מ אות ג' ודמי' להא דאמרי'. נ"ב נלע"ד ראי' לזה ממ"ש הריטב"א כתובות פ' הכותב בההיא דאבימי חוזאי דאמאי אמר אית לך סהדי בע"א סגי דהוי כמו נסכא

(דהשליח הוי נוגע דמיירי לאחר תקון היסת). ותריץ דהחיוב שבועה יהי' רק מדין ע"א שהוא פרוע שהוא שבוע' דרבנן דל"א אי"ל משלם עיי"ש והא מ"מ כשיהי' חד סהדא יצטרך ג"כ השליח דהא אז אין השליח נוגע דע"א המסייע פוטר אע"כ דלא מהני:

ב"ש אות כ"ה וכאן ליכא מגו. נ"ב ע' ס' שב שמעתתא שמעת' ו' פ"ג:

סי' י"א וא"א עושה שליח. נ"ב מדברי תוס' משמע דאפי' אמר לו לקדשה לו אחר שיגרשנה בעלה לא מהני דאין בכחו לעשות שליח במה דלא מצי עביד השתא וע' מ"ל פ"ט מהל' אישות ואם נשבע שלא לקדש אשה פלונית ועשה שליח לקדשה וקדשה השליח לאחר שנשאל על שבועתו וי"ל דלא מהני כיון דבשעה שעשאו שליח לא הו"מ עביד או די"ל כיון דהחכם עוקר נדר מעיקרו מקרי מצי עביד ע' תשובת ראנ"ח ח"ב סי"א ועמ"ש בגליון חוה"מ סי' ר"ח:

ב"ש אות ל"א וכ"כ בט"ז. נ"ב לענ"ד ראי' ברורה לזה מדברי תוס' גיטין ס"ח ע"א ד"ה התקבל דהתם התקבל לי' גיטי והוי כאומר קדש לי אשה פלונית ואפ"ה אסורה ודו"ק:

סימן לו

סי' ל"ו ב"ש אות ו' הרשב"א כ' לכתחי'. נ"ב ע' תשובת מהר"ם די בוטין סי' נ"ט:

סימן לז

סי' ל"ז ב"ש אות א' וכן ראיתי במהרש"א. נ"ב וק' לי דא"כ ירושת בת שנפלה לה מבית אם אמה יזכה בהם אבי' מדדמי ממש לקדושין ומתנה דלא טרחו בהו. וצ"ע:

ח"מ אות א' ואם נתנו לה. נ"ב ע' קצות החשן סי' קע"ו סי"ב:

ב"ש אות י"ח ואשתמיטת' לב"ח. נ"ב ע' תשו' רש"ך ח"א סי' ו':

סי' י"ג הגה וי"א דה"ה. נ"ב ע' לקמן סי' נ"ז ס"ג:

סי' י"ז את בתי הגדולה. נ"ב אם אמר קדשתי לך בתי וא"י לי איזה מהן. אין המקדש נאמן לומר זאת קדשתי ואינו דומ' לדלקמן סכ"א תי"ט:

ב"ש אות מ"ב אבל אם יש לו ב' כיתות. נ"ב וכ"כ מוהר"ם די בוטין בתשו' סי' ס"א:

סכ"א אני קדשתה. נ"ב ואם אמר א' מבנותי קדשתי וא"י למי כתב המהרי"ט ע"פ הירושלמי דא"נ דהוא חושב דזאת היא הפנוייי' מש"ה אמר שהוא קידש אותה:

סימן לח

סי' ל"ח ס"ב התנאי קודם. נ"ב אמר הר"ז גיטך אם לא באתי תיב"ח יהא גט. י"ל כיון דסיים יהי' גט מקרי תנאי קודם למעשה תשו' הראנ"ח ח"ב סי' י"ח:

ב"ש אות ב' אפילו לא נפל התנאי. נ"ב ואם השליח אמר לה כפי שאמר לו הבעל בלי כפל י"ל דהשליחות בטל דלדברי השליח התנאי בטל והמעשה קיים והמשלח רצה דוקא בתנאי מהרי"ק שרש פ"ז ענף א'. וע' תשובת מהרח"ש סי' כ"ז ובתשובת אורים גדולים לימוד קנ"ד:

שם אות ג' גם משמע מהר"ן. נ"ב ע' תשובת מהריב"ל ס"א סי' כ"ה ובאורי' גדולי' לימוד קמ"ו קמ"ז ק"ן:

שם אות כ' דחולצת. נ"ב ע' מ"ל הל' גרושין די"ל לדעת רשב"א הובא בב"ש סי' מ' סק"ח לא מהני הכא לחליצה:

סי"ח שיש לו בעסקא. נ"ב לשון הרמב"ם לקח המעות בהלואה והראה אינ' מקודשת וע' מוהריק"ש ותשובת קול אלי' חתה"ע סי' א':

סכ"ז שאני תלמיד. נ"ב ע' ס' תשובה מאהבה חא"ח סי' רנ"ו:

סי' ל' מפני עשרו. נ"ב בתשו' מגן גבורים סי' י"ד כתב די"ל דבע"מ שאיני עני א"צ שיעור כ"כ:

סי' ל"א ע"מ שאני צדיק. נ"ב ואם אמר ע"מ שאני צדיק גמור. ע' תשובת קול אלי' סי' ב':

שם שמא הרהר. נ"ב ע' תשובת הר"ם פאדווה סי' ל"ז:

שם תשובה בלבו. נ"ב ע' תשובת הר"י מינץ שכתב דהוי רק חומרא בעלמא לחוש להקדושין ע"ש סי' י"ב:

ב"ש אות נ"ז מהני מה שמוחל. נ"ב ע' קצות החשן סי' רמ"ג ס"ז:

סל"ט שתהי' מותרת לפלוני. נ"ב ע' בית מאיר בתשו' סי' ו':

ב"ש אות ע' וכן בח"ה סי' רמ"א. נ"ב עיין תשו' שבות יעקב ח"ג סי' קע"א:

סימן לט

סי' ל"ט ס"ד וטפח בין דד. נ"ב ומכ"ש אין לה דדים כלל. ח"מ לקמן סי' קי"ז סק"י:

סימן מ

סי' מ' ס"א לאחר י"ל יום אע"פ. נ"ב ואם גם אחר קדשה שיחולו אחר ל' יום כיון דשניהם חלו כאחד לא הוי קדושין דקי"ל כל שאינו בזא"ז אפי' בבת א' אינו תוס' רי"ד:

ואם חזר בו. נ"ב ע' בריטב"א דבעי' הזמה בעדים:

ב"ש אות ב' ובתשו' הרא"ש משמע. נ"ב לענ"ד דגם הר"ן מודה בהתנה אם אבא לי' יום ולא בא (דמיני' מיירי הרא"ש בתשו') דכיון דלא בא דלא נתקיים התנאי צריכה להחזיר המעות כיון דבפי' התנה אם אבא וזה לא מקרי חזרה:

אות ג' גם על הנייר. נ"ב אבל אם אין הנייר ש"פ ל"א מקודשת מס' דשמא ש"פ במדי דבכה"ג שאינו ש"פ בפנינו לא אמרי' דעתה אנייר. כ"כ בלח"מ וע' לעיל סי' כ"ח ס"ח דלא נראה כן:

סימן מא

סי' מא ס"ב ולא פירש. נ"ב ובשטר כה"ג י"ל דלא מקרי נתינה לשמה. תשובת הר"י לבית לוי כלל א' סי' ב':

כולן צריכות גט. נ"ב ואף אם מיד תכ"ד אומר שפלונית תהיה המקודשת לא מהני דבקדושי' תכ"ד לאו כד"ד תשובת רש"ך ח"א סי' קנ"ב:

סימן מב

סי' מב ח"מ אות ד' דדברים שבלב אינה דברים ה"ה ע"א. נ"ב ע' תומים סי' פ"א ס"ק ב':

ס"ג הגה אבל אם מכחשת. נ"ב וכ"כ בתשו' בית יוסף סי' י':

ח"מ אות ח' דהכל יודעים שאין קדושים בלא עדים. נ"ב ע' תה"ד סי' מ"ט. וע' תשו' כרם שלמה בהל' קדושין סי' כ"ב:

ב"ש אות י' אפילו אם היה כוונתם. נ"ב בתשו' רדב"ז ח"א סי' רע"ה מסתפק בזה אם העדים שמעו שבעל לשם קדושין אם הוי קדושין וע"ש בסי' ד':

ס"ד הגה עד שיראו הנתינה. נ"ב ע' תשב"ץ ח"ג ענין פ"ד:

אמרו עדים חוץ לב"ד. נ"ב אם מקבלים עידי קדושין שלא בפני' ע' תשובת מהריב"ל ח"ב סי' ח' ותשובת הר"ם אלשיך סי' ק"ד ואם הוציא שטר בעדים שקדשה בפניהם י"ל דהוי מפי כתבם ולא מהני ע' תשובת רשד"ם ח"א סי' א':

אות י"א כוונתם היה לשם קדושי'. נ"ב מ"מ י"ל כיון דלא ידעה מעידי' האחרים הוי כיחדה להנך עדים לשם כך והוי נמצא א' קא"פ ע' במהרימ"ט:

אות י"ב הנתינה ממש. נ"ב ע' תשו' רמ"א סי' ל':

בא"ד והרשב"א בתשו' כתב. נ"ב והמהר"ם בר' ברוך כצ"ל:

ב"ש אות י"ד דהיא מכחשת בעינן דו"ח. נ"ב בתשו' אהלי יעקב למוהריק"ש סי' כ"ז הביא דעת המאירי דאפילו במדומה א"צ דו"ח בגיטי' וקדושין. ולענין ב"ד הדיוטות ולית בהו חד דגמיר וקבלו עידי קדושי' ע' תשובת הראנ"ח ח"א סי' נ"ד ומהריב"ל ס"א כלל ג' סי' י"ח ובת' אהלי יעקב סי' ס"ז:

ס"ח אבל בפס"ע דרבנן. נ"ב אם צריכי' הכרזה ע' רשד"ם חיו"ד סי' נ"ב וע' במ"ל פ"ד ה"ו ממלוה:

ב"ש אות כ"ב הואיל שהתנה כן. נ"ב ע' ס' גט פשוט סי' קכ"ג סק"ח:

סימן מג

סי' מ"ג ס"ב הגה מי נאמן. נ"ב ע' תשו' רש"ך ח"ב סי' ס"ו:

סימן מד

סי' מ"ד ס"ט קדושי' גמורי'. נ"ב ע' גט פשוט סי' קכ"ג ס"ז:
ב"ש אות י"ג אלא לחומרא. נ"ב ע' ש"ך יו"ד סי' קנ"ט סק"ה ובתפל"מ שם וע' בתוי"ט פ"ו דנדה משנה ג' ד':
אות י"ז מותרת לאח השלישי. נ"ב כך הדין מפורש בש"ע לקמן סס"י קע"ד:

סימן מה

סי' מה ס"ג חוששי' לכתובה. נ"ב ואם הכתובה אינה מקויימת. והוא טוען מזוייף ולא קדשתי אותה. מבואר בחי' רשב"א קדושין דס"ה דנאמן ומותר בקרובותי' ע"ש:

סימן מו

סי' מו ס"א הגה ולא אמר לפלוני. נ"ב ע' תשובת מהריב"ל ס"א כלל ב' סי' י"ב:
ס"ב הגה אלא כשהוחזק. נ"ב ע' תשו' ראנ"ח ח"ב סי' ל"א:
ס"ד הגה וי"א דבזמה"ז. נ"ב אם הוחזק הקול ואח"כ נמצאו העדים פסולים לכ"ע אין חוששי'. תשובת הר"ם אלשקר סי' צ"ט וקי"ד. אבל בתשובת הר"י אדריבי סי' ד' כ' דצריכה גט:
ס"ה ואם לאו מגרש ראשון. נ"ב מהריב"ל בתשו' ס"א סי' י"ח מסתפק אם כופי' להראשון לגרש בשוטי' או בדברים או אם ירצה כיון דהיא נתנה אצבע בין שיני' שקבלה קדושיה מאחר ע"ש. וע' תשו' לחם רב סי' ט' ותשו' רש"ך ח"א סי' כ"ה ד"ס בפשיטות דמגרש ראשון היינו אם ירצה:
ב"ש אות י"ח עכ"פ עידי יחוד. נ"ב ע' תשו' מהר"א ששון סי' קע"ג:

סימן מז

סי' מ"ז ס"ד ואם נותנת אמתלא. נ"ב אם ע"א אמר לה ה"א מקודשת. והודית לו ואחר כך חזרה ונותנת אמתלא על הודאתה לא מהני תשובת מהרי"ט ח"ב האה"ע סי' א':

שם שאמרה כן תחלה. נ"ב בגמ' איתא לימים קדשה עצמה ונתנה אמתלא דמה שאמרה תחלה מקודשת אני כיון שבאו עלי אנשים מהוגנים קדשתי עצמי ובתשו' נ"ב מתשו' סי' ל"ח מסתפק אם זהו דוקא שעכשיו שקדשה למהוגנים דניכר האמתל' לאמת אבל אם קדשה עצמה לאחר מאתן שבאו עליה תחלה לקדשה ואמר' להם מקודשת אני ונותנת אמתלא שאמרה כן כיון שהם אינם מהוגנים ועכשיו נשתנה דעתם ורוצי' להנשא לאינו הגון. י"ל דלא מהני אמתלא:

שם הגה אמרה נתקדשתי. נ"ב ע' תשו' מהריב"ל ס"א כלל ב' סי' י"ד וכלל ג' סי' י"ח ובחי' דינים דס"א ע"ב וכלל ו' סי' ל"ט:

סימן מח

סי' מ"ח ב"ש אות א' שקידש בלא עדים. נ"ב וכ"כ בתשובת פני יהושע סי' א':

סימן נ

סי' נ' ס"ג חוץ מהמאכל. נ"ב ע' תשובת מהרי"ט ח"ב חאה"ע סי' ל' כ"א כ"ב:

שם חזרה היא בה חוזר הכל. נ"ב ומה שנאבד ממנה אם היא אז גדולה חייבת לשלם. אבל אבי' ואמה אין חייבים לשלם וגם לא ממה שנתחייבו לה נדוניא ולא מעישור נכסי' כ"א ממעי' או מציעא ומתנה. תשובת גלאנטי סי' י"ד:

שם משלמת הכל. נ"ב וכן אם חזר הוא. משלם לה מה שהוציאה כפי המנהג תשו' רדב"ז סי' רל"ד:

שם הגה ויש חולקים. נ"ב ע' תשו' מגן גבורים סי' ע"ג.

ב"ש אות ז' וע' ב"ח. נ"ב ע"ת לחם רב סי' ל':

ס"ו לעשות הבטחות. נ"ב האב שעשה חיתון עם בתו ואח"כ נתרצו האב והחתן לבטל החיתון אין לאב רשות לבטל החיתון בלי רצון בתו זולת אם היא קטנה או נערה. ע' לקמן בב"ש סי' קי"ד סק"ו:

ב"ש אות י"ט מכ"ש הכא. נ"ב ובתשו' מהר"ם מינץ סימן מ"ו כ' דאף להפוסקים דלא אמרי' להוסיף. מ"מ מצינו לומר דבאמר האב בפירוש להוסיף נותנים:

סימן נא

סי' נ"א ס"א הגה ואין חילוק. נ"ב ע' תשו' מהר"ש לבית לוי הח"מ סי' ה':

ב"ש אות ט' כל אלו ג' תשובות. נ"ב וע' תשו' מהריב"ל ס"ג סי' ל"ג ותשו' רשד"ם סי' של"ה ותשו' בית יוסף בדיני כתיבה סי' י"א ותשו' בני משה ח"ג סי' ד':

סימן נב

סי'. נ"ב ס"א או פטרני בגט. נ"ב אפילו נשבע לכנסה אמרינן דאדעתא דהכי לא נשבע. תשובת משפטי שמואל סי' ע"ב ובמ"ל כתב אך יש להסתפק בקידוש אשה בזמנינו זה דאיכא חדרגמ"ה אף בארוסה:

סימן נג

ס"ד בהגה כ"ז שלא באו פ"א. נ"ב ואם נתן לו משכנתא בנכייתא עיין תשובת תפארת צבי סי' נ':

ב"ש אות י' אבל כאן אומדנא. נ"ב היינו כיון דבאמת מה שפסק האב הוא נותן לבתו והוא שלה והבעל מקבל עליו אחריות רק שהוא יורש שלה אבל העיקר הני שנותן לבתו שהיא תכניס לבעלה לנצ"ב ומש"ה אמרינן דלא נתן ע"ד זה שלא תהנה בתו אלא דקשה קצת לפ"ז אמאי אמרינן אומדנא בפוסק לבנו הא כבר זכה בהן הבן. ובב"ש ס"ק דחה באמת דין זה דפוסק ועט"ז חוה"מ סי' ס' ובהגהת ח"צ שם ובעיקר דינו של הט"ז שם:

וכ"כ במהרי"ל סי' ס"ד. נ"ב היינו לענין דדינא דר"ת אינו בנ"מ אבל לענין תקנת שום מבואר בב"ש סי' קי"ח סק"ב בשם מהרי"ל דגם בנ"מ הכי הוא ואפילו בנ"מ שנפלו לה אחר הנשואים ג"כ אינו יורש תוך שני חזרה של התקנה וכדהוכיח בח"מ שם סקכ"ג דאל"כ אמאי אינו חייב לקבור הא יורש נ"מ. ודבריו ברורים כשמש להמעיין במוהרי"ל. אולם קשה לי דברי הגהת ש"ע סי' נ"ד סק"ה וה"ה אם נשאה כו' וע' ב"ש שם סקי"א דמיירי כשאינו יורש כלום אפי' נ"מ וכו'. ותמוה לי היאך אפשר לאשכוחי שאין הבעל יורש נ"מ הא הרמ"א פסק סי' קי"ח כהרא"ש בתשובה דעל נ"מ ליכא תקנת שו"ם וא"כ שפיר יורש אותה וממילא גם באין לה נ"מ מקרי יורש שלה לחייב לקוברה כיון דאם היה לה נ"מ היה יורש אותה. ומהרי"ל שכ' א"צ לקוברה לשיטתה דעל נ"מ ג"כ הוי תקנת השוק אבל על הרמ"א ק' וצ"ע:

ב"ש אות כ"א מה שהוציא על הרפואות. נ"ב ע' תשב"ץ ח"ד סי' רס"ב משמע דס"ל דאין מנכים וע' תשובת רדב"ז סי' קמ"ד:

סימן נה

סי' נ"ה ב"ש אות א' וכשהיא נדה ס"ל דלא מהני. נ"ב עב"ש לקמן סס"י ס"א ובסי' ס"ד סק"ה:

אות י' ברגל. נ"ב ע' קרבן נתנאל פ"ח ביומא סי' כ"ד:

ח"מ אות ט' לא נגמרו הנשואים. נ"ב ע' תשו' חוות יאיר סס"י נ':

סימן נו

סי' נ"ו ס"א י"ב חדש מיום התביעה. נ"ב אם נותנים ליבם בחור יב"ח ע' תשובת הראנ"ח ח"א סי' ע"ה ובתשובת מוצל מאש סי' ס"ה:

ס"ג במזונותיה. נ"ב ולענין מעיד ע' ריטב"א ולקמן רס"י ק"ס:

אע"פ שלא כנס. נ"ב ואם מת ע' הר"ן פ' נערה ד"פ ע"ב. ולענ"ד מדברי תוס' יבמות נ"ג א' ד"ה מהני תנאי מוכח דס"ל דהגיע זמנה ונתאלמנה דניזונית מיתומים. ואולם עדיין ק' לי אף אם בעלמא אוכלת היינו כיון שכבר אכלה. אבל בפסולות דלא אכלה מה"ת נימא דתאכל לאחר מיתה ואך שייך לדון כשהגיע זמנו דליכא זמן דאסורא לו. ואולם מלשון תוס' דכתב דלא גרע מהגיע זמנו והקשו דמ"מ הא בר"פ יש מותרות אמרינן דאין לה מזונות דבעמוד והוצא קאי. ולא הקשו בפשיטות דל"ש בזה הגיע זמנו כיון דאסור ליה משמע דס"ל דמ"מ שייך בזה דין הגיע זמנו וצ"ע:

שם הגה ואח"כ חלה. נ"ב ע' מהרש"א ומהר"ם שיף דבחלתה היא אף אחר שהגיע זמנה תליא באיבעי דהש"ס אם יכול לומר הא קאימנא:

ס"ד הגה כדי לירשה. נ"ב עיין לעיל סי' ל"ו סי"ח בהגה. וע' תשו' כנ"י ח"ב סי' ל"ז:

סימן נט

סי' נ"ט ס"א המשיא בנו. נ"ב דוקא אב אבל לא אם משיאה לבנה גדול. תשו' מבי"ט ח"ג סי' של"ט:

סימן סא

סי' ס"א ס"א אע"ג שלא נבעלה. נ"ב והראנ"ח ח"א סי' ס"ז כתב דהוי ספיקא דדינא דלהפוסקי' דס"ל דאת"ל לא הוי פשיטות הוי איבעי דל"א. ותמהני אף דהביא שם דעת תשו' מיימ' בשם הריצב"א דהוי איבעי דל"א מ"מ אינו מוכח דכל הפוסקים דס"ל את"ל לא הוי פשיטות דיסברו כן דהא הראשונה נפשט מדתני ר' יוסף:

ח"מ אות א' כתב המרדכי. נ"ב וכ"ה באגודה:

ב"ש אות ב' פשיטא לא מהני דהא אסור להתייחד. נ"ב ע' הר"ן ריש כתובות דכ' תחלה דחופה היינו יחוד ומ"מ דיעבד מהני החופה בנדה א"כ י"ל דגם הרמב"ם ס"ל כן ומה דפסק דאף דיעבד לא מהני היינו מכח האיבעי' דהש"ס:

בהגה אין צריך לברך שנית ז' ברכות. נ"ב גירש אשתו בגט פסול דרבנן או בענין דהוי ס' גט אם רוצה להחזירה. מקדשה. וא"צ לחדש הנשואי' ולברך ז' ברכות רמב"ם פ"י ה"ג מהל' גרושין:

סימן סב

סי' ס"ב ס"ו ביום ראשון. נ"ב בתשו' הרדב"ז סי' תתס"ג והביאו הריק"ש לקמן סי' ס"ג בשמחזיר גרושתו א"צ לשמוח עמה ואין מברכי' ז' ברכות בסעודה:
שם ז' ימי המשתה. נ"ב אפילו אם הסעודה אחר חצי היום דהשביעי. ואם לא בירך בהמ"ז עד שחשיכה אף שגמר סעודתו קודם שחשיכה. מ"מ אינו מברך ז' ברכות. תשו' גנת וורדים חא"ח סי' נ"ח:

סימן סד

סי' ס"ד ב"ש אות ו' ולמ"ד חופה. נ"ב ע' תשובת פני יהושע חאה"ע סי' ג':

סימן סו

סי' סו ס"ג צריך לכתוב אחרת. נ"ב אם הראשונ' היתה אלף. ואחר שנאבדה כ' לה ת"ק והיא לא מחתה ואח"כ נמצאתה הראשונ' או שהוא מודה שהיתה אלף אם נידון דהוי מחילה ממנה שלא לגבות רק ת"ק. ע' תשובת מוצל מאש סי' כ"א:
ב"ש אות י"ד דעת יחידאי הוא. נ"ב גם תוס' כתובות ס"ז ד"ה אמר אביי ס"ל כהגמ':
אות ט"ו וע' סי' ק'. נ"ב ע' תשו' מהרי"ט ח"ב חאה"ע סי' ב' בארוכה:

סימן סח

סי' ס"ח ס"ט הר"ז מחרים. נ"ב בבעה"ת שכ"ו סוף ח"א כ' וז"ל ואע"פ דמצינו לשון נאמן דצריך שבוע' כגון דר"ג ור"א נאמנת פ"ק דכתובות וכו' עיי"ש וצל"ע:
ב"ש אות כ"ג תוס' פ' המדיר. נ"ב אבל הרשב"א והר"ן והרא"ה חולקי' וזהו דעת הגה לקמן סי' קי"ז ה"ח:

סימן ע

סי' ע' ב"ש אות ז' ושאר דברי'. נ"ב אבל בכנה"ג אות כ' כתב דלאו דוקא לחם ה"ה כל מיני מזון כל שאינו יכול לזונה כעני בישראל:
ח"מ אות ט"ו דלקמן כ'. נ"ב וכ"כ מהרח"ש בתשו' סי' י"ז:

סימן עא

סי' ע"א ב"ש אות א' ולא אחר מותו. נ"ב וכ"כ להדי' בתשובת מהריב"ל ס"ב סי' כ':

סימן עג

סי' ע"ג ח"מ ס"א למה הושמט כאן. נ"ב ע' לקמן סי' צ"ה בח"מ סק"ד:

סימן עד

סי' ע"ד ס"י בהגה הריב והקטטה. נ"ב ע' תשובת פרח מטה אהרן ח"א סי' ס':

סימן עה

סי' ע"ה ס"א או תצא בלא כתובה. נ"ב ע' תשב"ץ ח"ג סי' פ"ו:
שם ממדינה למדינה. נ"ב ע' מחנה אפרים הל' שבועות סי"א:
ב"ש אות י"ט ליתן לה כתובה. נ"ב ע' אורים גדולים לימוד רי"ט דקי"ז ע"ב:

סימן עו

סי' ע"ו ס"ז שימנע עונת'. נ"ב אבל קודם שנשאה מהני הרשאתה מ"ל:

סימן עז

סי' ע"ז ב"ש אות ו' כמהר"א מזרחי. נ"ב בתשובת בשמים ראש קס"ח כתב דלא כהרא"מ:
ס"ב בהגה ויש חולקים שאין להתיר. נ"ב ע' תשו' פני משה ח"ג סי' י"ט:
ס"ג בהגה ואין כופי' אותו לגרש. נ"ב ואם ידוע שגם קודם שקדשה אמרה דמאיס לה אלא שפית' אותה ע' תשו' מקור ברוך סי' י"ז בדין מורדת בקצרה
בב"ש אות א'. אבל א"צ להחזיר את שלה. נ"ב זהו מדברי הט"ז שהביא הב"ש ס"ק כ"ז וע' תשובת שבות יעקב ח"א סי' ק"ח ותשו' מקור ברוך סי' י"ז:

סימן עח

סי' ע"ח ס"א חייב לפדותה. נ"ב אם היא ע"י פשיעתה שקנתה גניבות. ע' תשו' מעיל צדקה סי' ט"ו:

סימן עט

סי' ע"ט ח"מ אות ב' וההיא דספרי. נ"ב ע' מהרח"ש ח"ג סי' ע"ד:

סימן פ

סי' פ' ב"ש אות ה' י"ל דא"י להפר. נ"ב ולענ"ד דהוי בינו לבינה דהא להרשב"א אם עשתה המע"י שלו ועכ"פ הוי נ"מ כמ"ש הב"ש סק"ב בשם תוס':
שם אות י"א יכולה לומר השבע. נ"ב לענ"ד ז"א. דהא אחר שעשתה המע"י שלו ע' ב"ש ס"ק ו':

סימן פב

סי' פ"ב ב"ש אות ה' הפוסקים דין זה. נ"ב ע' תשו' הראנ"ח ח"מ סי' מ':

סימן פה

סי' פ"ח ס"ז שנתן מתנה לאשתו. נ"ב ע' מרדכי פ"ק דקדושין דדעת רבינו אלחנן דמיירי דוקא בזיכה לה ע"י אחר דאל"כ אין קנין לאשה בלא בעלה ודעת הר"י שם דיכולה לזכות בעצמה וע' תשו' ראנ"ח ח"ב סי' ב':
ס"י אם הוא אומר. נ"ב אם מת י"ל דאין הבנים יכולים לטעון שמא מעות טמוני' הי' אף נגד הלוקח ממנה דהוא ג"כ אין טוען ברי הראנ"ח ח"ב סי' ב':
סי"א הגה וזכה בה. נ"ב ע' חוה"מ סי' קי"א ס' ד':

סימן פז

סי' פ"ז ב"ש אות ד' קשה לפ"ז. נ"ב גם בדרישה חוה"מ סי' קמ"ט הקשה כן אבל לענ"ד לק"מ דהש"ס פריך לרב לשיטתיה דפסק כרשב"ג דאם מתה יורשה:

סימן פח

סי' פ"ח ס"ב מעין מלאכתן ראשונה. נ"ב בגדי שבת שבלו וראויי' לבגדי חול לא מקרי מעין מלאכתן כיון דאין ראויי' לבגדי שבת כ"כ בפשיטות בתשובת בית יהודא בדיני מנהגים בפרטים השייכים לגבייית כתובה:
ס"ג שומעי' לה. נ"ב ע' תשובת מהריב"ל ח"א סי' ע' ותשו' הראנ"ח ח"ב סי' צ':

סימן פט

סי' פ"ט ס"א חייב לקוברה. נ"ב ואם אח"כ הוציאוה מקברה חטוטי שכבי והפשיטוה ערומה צריך לחזור ולטפל בקבורתה תשב"ץ ח"ב סי' קי"א:

סימן צ

סי' צ' ס"א הגה כל הנכסי' שהיה לאשה. נ"ב ע' תשו' הר"ם אלשיך סי' י"ח:
ס"ח אין הבעל יורשה. נ"ב ע' תשו' מקור ברוך סי' ז' וסי' י' מה שתמה בזה:
בח"מ אות ל' יכול למחות. נ"ב ובסמ"ע סי' רי"ב סק"ג כ' דהיא א"י למחות:
ס"ו הגה ראה שמכרה. נ"ב ע' חוה"מ סי' שנ"ז:
ב"ש אות מ"ה די"ל נ"ר עשיתי. נ"ב היינו אם היא מערערה וטוענת כן אבל אנן לא טענינן לה כן. תשובת ב"י בדיני גביית כתובה סי' ד' ואם כפרה תחלה שלא מכר' ובאו עדים ואח"כ אמרה נ"ר עשיתי לבעלי י"ל דהוחזקה כפרן וא"נ לומר כן תשובת כרם שלמה חאה"ע סי' ל"ה:
סי' י"ד מה שעשה עשוי. נ"ב ובזה אינ' יכולה לתבוע שהבעל יתן לה המעות או לקנות לה אחרי' ורק היכי דמכרו בטל אלא דאין הלוקח לפנינו או שמכר לנכרי בזה מחוייב לבעל שיקנה לה אחרי' אורים גדולי' לימוד קע"ג:
ב"ש אות מ"ט והנה בתשו' מ"ב. נ"ב ע' אור' גדולים לימוד קע"ג:

סימן צא

סי' צ"א ב"ש אות ט' ונצ"ב דדינו כלוקח. נ"ב עיין תשובת מהרח"ש ח"ב סס"י נ"א:
ס"ח הגה עדיין לא נשבעה. נ"ב ע' תשובת מהרי"ט ח"א סי' קכ"ח וח"ב חח"מ סי' ח':

סימן צב

סי' צ"ב ס"א הגה קודם ארוסין. נ"ב ע' תשובת חוות יאיר סי' מ"ז נ' נ"א וע' מחנה אפרים הל' זכיי' ומתנה סי' י':
ח"מ אות י"ב או עד לעולם. נ"ב ע' תשובת מהר"א ששון סי' מ"ח:

סימן צג

סי' צ"ג ס"א אלא לאח' מיתת הבעל. נ"ב בתשובת משאת משה סי' ס"ז כתב בשם תשובת מהר"י הלוי סי' ט"ז המרגיל קטט עם אשתו ודעתו ללכת ממנה ולעזוב ביתו יכולים הקרובי' להוציא הכתובה מידו:
ב"ש אות ז' מזונות מיד. נ"ב ע' בחי' ס' כתובה דף ס"ה ד"ה שומרת יבם היתה:
ח"מ אות ז' וע' בסמ"ג. וכ"כ להדיא בש"ע לקמן סי' קי"ח ס"ו:
ס"ד תיזון היא עם הבן. נ"ב ע' תשו' תשב"ץ ח"ב סי' קס"ב וצ"ע:

ס"ז אבל אם נתארסה. נ"ב והיכי דהוי ס' קדושין ותפסה למזונות אין מוציאי' ממנה. תשובת הר"ם אלשיך סי' ק"ד זיקה ליבם הוי כנתארסה ונתגרשה דאין לה מזונות ריב"ש סי' ש"ג הובא בב"ש סק"ד בקצרה:

ס"י אבל אם שיירה. נ"ב אם כתוב' ר' ונדוניא ג"כ ר' ומחלה מכתובתה יכולה לומר מחלת הנדוניא וניזונית כנלע"ד. וע' בתשובת רשב"א שהובא בב"י:

שם ומיהו אם ירצו היורשים. נ"ב ואם מקצת יורשים רוצים לסלק כתובה ומקצת אין רוצים ע' ס' כתובה סי' קי"ג ס"ב סק"ז:

ח"מ אות ל"ב תפיסה מהני. נ"ב היינו מרה"ר או מסמטא אבל מרשות יורשי' הוי ספיקא דדינא כמו בסמוך סכ"ג בהגה ואם הי' פקדון ביד אחר י"ל דלכ"א מהני תפיסתה:

ב"ש אות ל"ג לפ"ז נראה דניזונית. נ"ב לענ"ד הא התם מבואר דהוא איבעי דלא אפשטא ומספק אמרי' דעמד חוזר. וא"כ הכא במת דההקדש זכה בודאי והוי ס' אם מחיים אם לא"מ א"כ מס' א"י לגבות מהקדש. ובזה מיושב קושי' הח"מ ס"ק ל"א דשפיר סתם הרמ"א דכל הקדש הוי כמתנת בריא. והיינו מספק דשמא לגבי הקדש גמר ומקדיש מחרים:

שם אות ל"ה וע' סי' ק'. נ"ב וע' חוה"מ סי' קי"ג ס"א:

סימן צד

סי' צ"ד ב"ש אות ה' הואיל למזונות אין טורפי'. נ"ב קשה לי לפ"ז מאי פרכי' אההי' דאמר אלמנה שמכרו היתומים מההיא דקדמו ומכרו בנכסי' מועטים. הא שני ושני דל"ש בזה טעמא דאין קצובי':

סימן צו

סי' צ"ו ס"א אין אלמנה גובה. נ"ב יעקב ולאה אשתו מכרו כרם שהי' ליעקב ונכתב בשטר המכירה שיעקב ולאה קבלו המעות אין יורשי יעקב יכולי' לנכות ללאה חצי כתובתה תשו' הרמב"ן סי' ל"ו:

ב"ש אות ד' ובח"ה שם. נ"ב ע' תשו' מוצל מאש סי' נ"ז:

שם וחילוק זה כתב ג"כ הר"ן. נ"ב הובא סמ"ע סי' ע"ב ס"ק מ"ט. וע' בש"ך שם ס"ק ע"א וע"ב:

ס"ח אלמנה שמכרה. נ"ב ע' תשו' תורת חסד לר' חסדאי הכהן סי' ר"ל:

סימן צח

סי' צ"ח ס"א אם פטרה. נ"ב יתום שפטר אמו משבועה והיא היתה מעוברת והוכר עוברה ואח"כ ילדה וחי ל' יום ומת יכול האח לטעון שלא פטר אותה רק על חלקו אבל על מה שזכה עתה חלק אחיו שמת לא פטרה וצריכה לשבע תשובת פרי הארץ להר"ם מזרחי חאה"ע סי' ה' אלמנה התפשרה עצמה עם היתומי' וקבלה עלי' לזונם ולפרנסם עד שיהי' כל א' כך וכך שנים ובתוך הזמן נפטרה הבת ותובע הבן מאמו מה שהיתה צריכה להוציא אם היתה הבת קיימת האם פטורה ויכולה לומר תן לי הבת ואזונה תשו' הר"ם רוטנבורג סימן תת"ם וע' תשו' פר' ארץ הנ"ל:

ס"ז הגה נוטלין כתובתה כך בלא שבועה. נ"ב ואם כ' דלא שבועה מנכסייא אלין לשטת הרי"ף דמה דאמר אבא שאול אבל מה אעשה היינו דמדינא א"צ לשבע בין מנכסי בין מנכסייא דנכלל בזה פיטור וגם היורשי' אבל מה אעשה וכו' היינו אפי' פטרו בפי' לא מהני. וא"כ קיימא כסברא דנכסייא הוי הפי' לי וליורשי. ובזה לא מצינו מאן דפליג א"כ ל"א בזה א"א מירוש שבוע לבניו כמו בפירש לי וליורשיי ורק בלשון מנכסי כיון דר' זכאי ס"ל דאין בלשון הזה לשון פיטור יורשים לא מקרי תרי קולי. אבל לשטת המחבר דמה דאמר א"ש אבל מה אעשה היינו דאמרי' דמסתמא לא רצה לפטור נגד היורשים ובזה לא מצינו פלוגתא דמתני' י"ל דאמרינן בזה א"א מוריש שבועה לבניו:

סימן צט

סי' צ"ט ס"א אלמנה. נ"ב ע' לעיל סי' ס"ו בב"ש ס"ק כ"ג:

שם שמין כל בגדיה. נ"ב אם כתבם לה והקנה לה בקנין. ע' מוהריק"ש ובאורים גדולים לימוד רי"ז:

שם אין שמין לה בגדי חול. נ"ב ע' תשובת תשב"ץ ח"ג בחוט המשולש טור הראשון ס"ז:

ב"ש אות ג' י"ל קים לי. נ"ב ומ"מ כלי זהב לכ"ע שמין כמ"ש הריב"ש וכ"כ הסמ"ע סי' ל"ז ס"ק ס"ב:

שם אות ז' ואין חילוק. נ"ב וכ"כ המהרח"ש בתשו' ח"ג סי' נ"ג:

שם הוי מתנה גמורה. נ"ב ע' תשו' גלאנטי סי' י"ז ותשובת מור"ם רויטנבערג סי' ב' ותשו' מבי"ט סי' כ"ט:

סימן ק

סי' ק' ב"ש אות י"ד. הן לענין הכתובה. נ"ב ע' תשב"ץ ח"א סימן יו"ד:

ס"ה הגה ובמקום שמוסיפים. נ"ב ע' תשובת מהרי"ט ח"ב חח"מ סי' ח':
ס"ו בהגה וי"א דאם כבר נישאת. נ"ב וכ"כ הראב"ן סי' ק"ז בשם תשו' רבינו יצחק הלוי והראב"ן חלק עליו:
ב"ש אות ל"ח כיון דהוא מסייעה. נ"ב אינו מובן הא בסוף' צריכא על טענת פרעון כמו בכל שטר ופשוט:

סימן קא

סי' ק"א ס"א עד סוף כ"ב שנה. נ"ב ע' תשו' פנים מאירות ח"ב סי' קע"ב:

סימן קב

סי' ק"ב ס"א מי שזמנו קודם. נ"ב ומה"ט היא קודמת בגביית מקומות בהכנ"ס לגביית הגבאי צדקה מה שנשאר בעלה חייב מעות מצות תשו' מ"ב סי' ק"ג:
ס"ב הגה וכן הורו האחרונים. נ"ב ע' תשובת הראנ"ח ח"ב סי"ח:
שם דאין כותבין אגב. נ"ב ע' לעיל סי' ס"ו בב"ש ס"ק כ"ג:
ב"ש אות ה' ל"ש טעם זה. נ"ב ע' תשו' בעי חיי לכנה"ג ח"א חח"מ סי' ר"ב שכ' דגם זה תליא בפלוגתא דרבוואת' אם הוספת שליש הוא בכלל תוס' או בכלל נדוניא וע' תשו' מוהרח"ש סי' נ"ד:
ח"מ אות ט' ונגד הרמב"ם. נ"ב תשובת מהריב"ל ס"ב סי' נ"ה:
ס"ו אבל לכלתו מתחייב. נ"ב דוק' אב אבל אם שנעשית ערבות לכלתה לא מהני תשו' מבי"ט ח"א סי' של"ט ועמ"ש בש"ע חוה"מ סי' ר"י בגליון:
ס"ז וגרשה בעלה. נ"ב ע' תשובת הרמ"א סי' ל"ג דנראה דס"ל בפשיטות דדוקאו לכתחיל' מוטל על הב"ד שמגרשים לפניהם לעשות כן. אבל גירשה ולא הדירה ודא' גובית כתובתה וצ"ע:

סימן קח

סי' ק"ח ס"א הגה לא תטול חלק. נ"ב ע' ש"ע חוה"מ סי' ר"ן ובסמ"ע ש"ך שם:
ס"ג הגה אסור להערים. נ"ב ובדיעבד מהני ולפי נוסחתינו דכותבי' בת"ח בשד"א תלי' במחלוקת הפוסקים חוה"מ סי' ר"ח וע' תשובת פנים מאירות ח"א סי' ל"ד ובעטרת צבי חוה"מ בתשובתו בסי' רפ"א:

סימן קיב

סי' קי"ב ס"א מנכסי אביהם. נ"ב הבת אצל אמה אף אם האפוטרופס רוצה לזונה בחנם יכולה לכופו ליתן לה שכר מזונות שתזון אצלה תשו' תשב"ץ ח"ב סי' רט"ז:
ס' י"ב די שתהיינה כבנים. נ"ב ע' תשובת מהריב"ל ס"ד סי' כ':

סימן קיג

סי' קי"ג ס"א הגה ויש חולקין. נ"ב ע' תשובת כרם שלמה סי' מ"ה:
ס"ב ומן הראוי. נ"ב ע' תשו' הראנ"ח ח"א סי' ק"א דמסיק דאין גובי' רק הראוי:
ב"ש אות י"ב יש לסמוך על דיעה. נ"ב ע' תשובת לחם רב סי' מ"ה מ"ו דנכסי בחזקת יתמי א"צ ליתן יותר מעישור אף בהשיאו כבר וע' תשובת תשב"ץ ח"ג סי' ס"ג ובתשו' הר"ם מינץ סי' מ"ז:
ס"ח אין השניי' נוטלת. נ"ב ע' הגהת ש"ע חוה"מ סי' רנ"ג דברווח ע"י מתנה שציוה אביה ליתן לה כך וכך ל"א שתטול כן מחמת נשואי' לא ויתרה:
בח"מ אות כ"ב ונשאת זכתה. נ"ב ע' תשו' הר"ם אלשיך סי' ס"ט:

סימן קיד

סי' קי"ד ס"א ופסקה עמה לזון. נ"ב ואם כתב להאכילה ולא במפורש משלו ע' תשו' הרשב"ש סי' קכ"ב:

סימן קטו

סי' קט"ו ח"מ אות ד' נשים ששכונותי' מעידי'. נ"ב ע' תבואת שור יו"ד סי' א' ס"ק ע"ט:
ס"ד הגה המקללת בעלה בפניו. נ"ב בחנם וע' תשו' לחם רב סי' נ"ב:
שם בב"ש אות כ"א והוסף' שליש. נ"ב ע' תשובת הכ"צ סי' קמ"ה:
ב"ש אות ל"ד שאינו בעין הפסיד". נ"ב ונ"כ מהר"י הלוי אחיו של הט"ז סי' ל"ט וע' תשובת חכ"צ סי' קמ"ה שכ' דפטור אף מעיקר הנדן שהכניס' לו במעות מקרי כולו אינו בעין אא"כ בגדים ותכשיטין שהם בעין:

סימן קטז

סי' קט"ז ס"ה אבל יש לה תוס'. נ"ב יש כח ורשות להב"ד להשיא יתומה קטנה ולפסוק לה נדן הראויי' לה להנשא להגון לה ולקיים על נכסיה באם תמאן שתפסיד כל נדונית' שכל שהוא לתקנתה ולתועלתה יש להם רשות בנכסיה ב"י לעיל סי' ס"ז בשם הריטב"א:

סימן קיז

סי' קי"ז ס"א הרי זו אסורה. נ"ב וכן ביש לה מכות ופצעים שא"י לטבול תשב"ץ ח"א סי' מ"ו:

ס"ח הגה על הבעל לה"ר. נ"ב אבל בנכנסה לרשות הבעל אף אם האב טוען שמא על הבעל לה"ר כך מבואר במאור ובר"ן אבל בשיטה מקובצת הובא בשם רמב"ן ורשב"א דבסיפא בעי' דוקא שיטעון האב ברי ואינו דומה לההיא דחוה"מ סי' רכ"ד דהכא שאני דאשה אינה נקראת כ"כ ממון הבעל:

ב"ש אות כ"ב ומכ"ש דיכול לזרוק. נ"ב בכסא דהרסנא סימן קס"ח דחה זה די"ל דהתקנה הי' בכ"ע דא"י לגרשה בע"כ אבל לכופה בשוטי' עד שתאמר רוצה אני עדיף דלא מקרי בע"כ וכמו באיש דאינו מגרש בע"כ אבל כופי' אותו עד שיאמר רוצה אני:

בא"ד וח"מ ל"ד מ"ש כאן. נ"ב בתשובת הרא"ש שנקרא בשמים ראש סי' קס"ח מבואר להדיא כהח"מ דלא פסיקא ליה להרא"ש לזרוק לה גט בע"כ אבל מעשי' אותה עד שתאמר רוצה אני:

סימן קיח

סי' קי"ח ס"ח הגה יכולה למחול לבעלה. נ"ב ע' בתשו' שיטה מקובצת סי' י"א ובתשו' מהר"ם גלאנטי סי' צ"ו:

ס' י"ח הגה א"צ לשלם. נ"ב ע' תשוב' מיוחסת להרמב"ן סי' ס"ד:

ס' יט בלא ולד קיימא. נ"ב ואם הניחה זרע קיימא. ע' תשובת נחלה ליהושע סי' ל"ה דמיקרי ז"ק והבעל יורש הכל:

ח"מ אות כ"ג ופסקתי דכל בגדי הכלה. נ"ב וכ"כ בתשובת מהר"ם בר ברוך סי' תתקל"ד שיחזיר הנדוניא ותכשיטי אשה ובמהר"ם רויטנברג סי' ב' כ' דבסוף ספר הנ"ל כתב דבתוך שנה שניי' יחזיר חצי נדן לבד מבגדיה:

אות כ"ד ויורשי האשה. נ"ב ע' תשובת מהריב"ל ס"ג סימן נ"ט וסי' ס"ז ותשובת מבי"ט ח"ג סי' קע"ו ובתשובת מהרי"ט ה"ב חאה"ע סימן מ"ז ותשובת כרם שלמה סימן מ"ב:

ח"מ אות כ"ח חד טעמא ע"ש. נ"ב ע' תשובת חכ"צ וע' מ"ש פ"ב ה"ד מהל' מלוה:

סימן קיט

סי' קי"ט ח"מ אית א' ומיהו יש לדחות. נ"ב בכנה"ג כ' בשם הראב"ד בתמים דעי' סי' רל"ט דלא על ביאה לבד קאמר אלא אפי' על שימוש אחר צריך להודיעה ואם תרצה לשבת תחתיו תשב עכ"ל:

ס"ה בהגה ר"ג החרים שלא לגרש,. נ"ב ואם נעשית סומא בב' עיניה או בא' מעיניה ע' תשו' הראנ"ח ח"ב סי' ל"ב:

אשה שלא מדעתה,. נ"ב וקרוב הדבר כי ר"ג לא תיקן רק לתקנת האשה שלא לכופה ולגרשה אף שהיא תמאן ועומדת וצווחת או שלא לגרשה בלי ידיעתה לזרוק לה גט בחצרה עד כי ישאל פיה אמנם בחרשת אף כי רמיזתה לא מקרי רצון גם כפיי' ואונס אין כאן וכי' לשון הר"ם פאדווע סי' ה':

שם עבר וגרשה בע"כ. נ"ב בתשובת הר"ם מינץ סי' ק"כ כתב שלא ליתן גט בע"כ ואין הגט כלום עכ"ל וע' בכנה"ג:

ח"מ אות ט' ואם אינה יודעת לשמור. נ"ב וכ"כ המהרח"ש ח"ג סי' ע"ד:

ב"ש אות י"ד. י"ל ש"מ שאני. נ"ב ע' תשובת הראנ"ח ח"א סי' ו':

סימן קכ

סי' ק"כ ס"א צריך שיכתבנו. נ"ב ע' בסדר הגט דלכתחילה לא יכתוב הבעל בעצמו היכי דאפשר באחר:

ח"מ אות א' דשלוחו כמותו. נ"ב מלשון זה משמע כיון דהוא שלוחו מהני שהקלף של השליח (וכמ"ש הפר"ח) ולפ"ז מ"ש הח"מ אח"כ ואם נתן לו סתם כשר דלא גרע ממי שהי' מושלך בור הוא תמוה דהא נתן לו סתם הבעל הוא המגרש ואין ראי' ממושלך לבור התם דשלוחו כמותו ל"צ הקנאה:

ס"ג ששמותיהם שוים. נ"ב בכתבה אף אם במבטא אין שוים כגון א' שמו שלמה וא' שמו שלמה תשו' דבר שמואל סי' ל"ד:

ח"מ אות י' שם אביו על פיו. נ"ב וכן כותבים על פיו אם אשתו תשובת הרא"ם ח"א סי' ס"ו:

ב"ש אות ז' אינו אלא פסול דרבנן. נ"ב מה דנקט הב"ש איזה פעמים בהחלט דסתם הוי דרבנן ע"פ דברי תוס' ערובין די"ג לענ"ד אינו כן דתוס' כ"כ רק למה דס' ר"פ דאף מאן דסובר דאין מגולת' כשר להשקות סוט' אחרת אלא מודה בס"ת נצטרך לומר דבגט הוי דרבנן אבל למ"ד דאף מס"ת אין מוחקי' כדקי"ל כר' יעקב ממילא הוי דאורייתא

וכמ"ש שם תוס' תחלה אההי' דאמרי' למאי ניחוש לה וכו' דס"ל כמ"ד אין מוחקי' מס"ת הרי להדיא דלהך תנא הוא דאורייתא ובטל הגט ואין חוששי' לה:

ח"מ אות י"ב דאז איכ' למיחש. תמהני דהעתיק לדברי הב"י התמוהים מאד דהדבר פשוט דא"א לדאורייתא פסול משום מילי אלא דהר"ן כ' ליישב הסוגי' דמבואר דאם א"א כשר שייך חורבא וצריכי' למפסל חתם סופר ועד אבל אם א"א פסול משום מילי אף דבאמרו אני ממנה אותו דכשר בזה לא שייך חורבה כיון דהבעל ממנה לא יטעו עיי"ש. אבל לומר דא"א פסול משום חורב' אין זכר ורמז בר"ן כלל:

ב"ש אות ט' רק בתורף. נ"ב כדמוכח מסוגי' ערוכה די"ג ע"א ששייר מקור התורף הרי דחשו' כותבי' הטופס והפקח התורף:

ח"מ אות כ"ב שע"פ הדין,. נ"ב מ"מ תמוה לי במ"ש הר"ן ס"פ הזורק בההיא דאמרי' התם כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה גזירה משום כולכם והא יכול להתקיים התנאי אח"כ כדאמרי' ואילך מכאן ועד עשרה ימים ונחלק בזה עיי"ש הא בפשוטו ניחא דהוי כמו כל תנאי דעלמא דמהני אחר נתינת הגט אבל הגרושין חלי' משעת קיום התנאי ואילך וממילא כנסה מקודם תצא מזה ומזה מש"ה כנסה בגט קרח תצא מזומ"ז וההו' דמכאן ועד י' ימים היינו אפי' אחר הנתינה וקודם הנשואין וצ"ע:

סימן קכא

סי' קכ"א ב"ש אות ה' כמ"ש הבית יוסף. נ"ב וכ"כ הראנ"ח בתשובות ח"ב ס' י"ח:

שם בא"ר י"ל גם הטור מודה. נ"ב לענ"ד אין בזה ספק דכי היכי דאם אינו שפוי בשעת הנתינה דבטל מדאורייתא דבעי' שיהא המשלח בכחו לעשות מדבר בעצמו בשעת מעשה השליחות ה"נ לענין שליחות הנתינה. ובטור כ' ואם כתבו ונתנו בחליו אינו כלום. ובפרישה כתב דהיינו או שנתנו א"כ מבואר דאם לא הי' שפוי בשעת נתינה דהגט בטל דאורייתא:

ח"מ אות ב' דברי הרמב"ם כנים. נ"ב ומ"מ אפשר דוקא באמר כתבו ותנו דבשעת כתיבה ראוי לנתינה כיון דמינה שליח גם על הנתינה אבל באומר כתבו ואחזו קורדייקוס וכתב הסופר ונשתפה ונתן הבעל הגט י"ל דבטל מדאוריית' דבעי וכתב ונתן דבשעת הכתיבה ראוי לנתינה וזה לא הוי בגט בשעת כתיבה כשאחזו קורדייקוס ראוי לנתינה וד"ק גם אני מסתפק בנתן לה הגט ולא תתגרשי עד לאחר ל' וביום הל' אחזו קורדייקוס י"ל דפסול מדאורייתא דדוקא במינה שליח ונשתטה דהשליח עומד במקומו אבל היכי דגירש בעצמו בעי' דבשעת חלות הגירושי' הוא ראוי לגרש. ע' תוס' גיטין י"ג ע"א ד"ה לא יתנו

ודו"ק ומלשנא דרש"י גיטין רס"ו ד"ה לאחר מיתה וכו' תיזקק ליבם וע' מהרש"א שם משמע דבנשתטה דעדיין לא נזקק ליבם הוי גט כיון דהנתינה לידה הי' קודם דנשתטה. ואפשר דמ"מ במינה שליח ונשתטה וכתב ונתן השליח דבטל מדאורייתא כיון דהנתינה לא הי' בשעה שראוי לגרש וכמו שחילקו תוס' בגיטין ד"ה לא יתנו דלחד צד נתן לה עדיף ממינה שליח ודו"ק:

ב"ש אות ט' י"ל כשם שכנס ע"י כתיבה. נ"ב לענ"ד אינו כיון דפסקי' דבנשתתק לא מהני כתיבה והטעם דבעי' שהסופר ישמע קולו או הרכנה דהוי מעשה בגופו אבל ע"י כתיבה לא א"כ אינו הטעם משום חסרון דעת רק מטעם דלא מקרי ציווי לסופר ע"י כתיב' א"כ ל"ש בזה כשם שכנס דמ"מ ליכא צווי לסופר:

סימן קכב

סי' קכ"ב ב"ש אות ב' מיהו לקמן. נ"ב סי' קכ"ט סי"ט:

סימן קכג

סי' קכ"ג ס"ג וכתבו הפקח. נ"ב ע' ב"ש לעיל סי' ק"כ סק"ט:

ב"ש אות ה' ואינו פסול אלא. נ"ב ע' תשו' תשב"ץ ח"ג סי' מ"ג וסי' מ"ו:

ס"ה הגה י"א דהוי גט פסול. נ"ב ע' לקמן סו' קמ"ב ס"ה בהגה וצ"ע וע' תשו' הרא"מ ה"ב סי' ל"ו בארוכה:

שם אות ט' וכן נשמע. נ"ב בתשו' נ"ב ח"ב סי' קי"ד כ' לדחות דנתינת הגט צריך להיות בפני ב"ד. אבל השכר שנוטלים משום סידור הגט והנהגותיו יכול להיות ע"י אחד והב"ד יבואו בשעת נתינת הגט:

סימן קכד

סימן קכד ב"ש אות ב' שער אפרים די"ט. נ"ב ותו' מקום שמואל סי' ג':

שם אות ג' א"כ כל גיטין. נ"ב אינו הכרח. דהא כבר כתב' תוס' רפ"ג לשיטת' דבעי' מוכח מתוכו א"כ למאן דס"ל דבנפילה חיישי' גם בלא הוחזקו א"כ כל גיטין יפסלו לר"מ ותירצו דמ"מ כ"ז דלא ידעי' דיש אחר ששמו כשמו מקרי מוכח מתוכו:

ס"ב ועל קרן. נ"ב הרש"ך ה"א בסוף הספר בחי' על הרמב"ם נסתפק אם מותר לכתוב לכתחי' טופס הגט על הקרן ולקוצצו ולכתוב התורף:

ס"ו ה"ז ספק מגורשת. נ"ב ואם כתב הגט על קרן של פרה שמתוך שהפרה שלו ויוצא מתח"י י"ל כיון דהפרה לחו בר דעת וגם גט כתוב עליו רגלים לדבר שהוא נתן לה ע'

בתוס' ויש להוכיח קצת מדנקט האיבעי' בעבד דמשכחת לה רק בדרך איסור דכתובת קעקע ולא נקט דאיבעי בקרן של פרה אע"כ דבזה באמת ליכא איבעי' ולא בזה מנפשי' עיי"ל:

סימן קכה

סי' קכ"ה ב"ש אות ח' לפ"ז צריך ישוב. נ"ב ע' תשובת ב"ה החדשות סי' ל"ד:
ס"ו בהגה כשהבעל. נ"ב ע' תשו' עבודת הגרשוני סי' פ"א:
שם אות י"א וכ"פ בט"ז. נ"ב בשם אחיו והוסיף הט"ז דיש לסמוך לכתוב על המחק ע"י עידי מסירה שהרי מנהגינו ליקח הגט ממנה אחרי הנתינה ולקרעו ולא יבא הדבר לעולם על ע"ח:
ס' י"ב בהגה במקום עיגון. נ"ב בגט פשוט כ' ואם אינו כתוב י"ב שיטין אין לפסלו כלל ומותר לגרש בו לכתחיל' ובמשפטי שמואל סי' קכ"ג כ' ג"כ דאם לא כ' י"ב שיטי' לא פסלי ובתמי' דעים סי' קי"ב כתב בשם הגאונים דאין כשרות ופסלות בכך והוי רק רמז בעלמא אבל אם יתיר או חסר לית לן בה:

סימן קכו

סי' קכ"ו ב"ש אות ג' תורף הוא. נ"ב ע' תשובת עבה"ג סי' ח' וע' עוד שם אם תיבת אדם בכלל תורף דאפשר אם גם לא נכתב אדם רק ה"א מותרת לכל ג"כ כשר:
ס"ב ברביעי בחמישי. נ"ב אבל חמשים כותבי ביו"ד א' פר"ח:
ס"ה בשנת חמשת. נ"ב דילג תיבת בשנת כשר תשו' ב"ח החדשות סי' צ"ד:
ח"מ אות י' ולעת הצורך. נ"ב ואם ר"ח ביום ה' וא"א להמתין עד יום א' טוב יותר לסדר הגט בר"ח ממה שיסדרו הגט בע"ש תשו' הכ"צ שנדפס בס' בני אהרן עיי"ש סי' ו':
ב"ש אות כ' יעקב רחל. נ"ב בנ"ש סי' ז' כתב מצאתי בילקוט חדש זיו הוא אייר ר"ת אברהם יצחק יעקב רחל שהם סוד המרכב' ובתרגום יונתן פ' בהעלותך גבי פסח שני אית' ג"כ אייר בב' יודין:
סי' י"ב הגה דפטורין. נ"ב ע' תשו' אהל יעקב למוהריק"ש סי' כ':
ס' כ"ב וי"א שאם. נ"ב ע' תשובת לחם רב סי' כ"ח כ"ט:
סי' ל"ה דהוית תיב' א'. נ"ב אם נפסק הת' ונראה כה' ע' תשו' נ"ב ח"ב סי' קי"ג:
סמ"ו דהוית ארוסתי. נ"ב אם גירש אשתו והי' ספק בגט וחזר וקידש אותה ואח"כ בא לגרשה והוי ס' אם הי' הגט כשר וקדושי מעליא הי' וראוי לכתוב ארוסתי או דהגט פסול וראוי לכתוב אנתתי צריכה ב' גיטין בא' ארוסתי ובא' אנתתי תשו' מהרח"ש סס"י יו"ד:

ס' מ"ט הגה לבריאת עלמה. נ"ב ע' תשובת גבורת אנשים דף ל' ע"א ובתשו' ב"ח החדשות סי' צ"ד:

סימן קכז

סי' קכ"ז ב"ש אות ו' אפי' גט מוקדם. נ"ב ע' תשובת מהרי"ט ח"א סי' קמ"ג ובתשו' דרכי נועם חאה"ע סי' י"ב:

שם אות ט"ז הי' באותו זמן. נ"ב ונ"ל דהרשב"א לא ס"ל כן ממה שכתב בחי' דלהרמב"ם ל"ל כההי' דיבמות לכשאכנסנ' אגרשנ' היינו דכותבי' הגט אח"כ עיי"ש ולא כתב בפשוטו דכותבים הגט אח"כ עיי"ש. ולא כ' בפשוטו דכותבי' הגט תיכף ומאחרי' הזמן וחותמי' בזמן שבגט משמע דס"ל דנ"ז פסול להרמב"ם. ב"ש לקמן רסי' קל"ב דדייק מדברי תוס' דף פ' דגם בזה הוי בכלל מאוחר מדהוכיחו מההי' דלכשאכניס דמאוחר כשר וכתב עלה ואפשר ליישב קצת ולענ"ד י"ל בפשוטו דאזלי באמת כוונת תוס' להוכיח דעכ"פ מאוחר כזה כשר כשהנתינה בזמן הכתוב בגט ומכח זה קשה קושייתם אההי' דהי' במזרח דיתלו ג"כ שהי' מאוחר כזה. אבל מדברי הרשב"א הנ"ל שפיר מוכח:

סימן קכח

סי' קכ"ח ס"ב הגה בין שהעיר. נ"ב בכנה"ג אות ס' כתב דאפילו בכפר כותב מתא ומנהגינו לכתוב במתא בכל המקום חוץ מכפר שכותבים בכפר פלוני:

ס"ג הגה פסקי מהרא"י. נ"ב ע' תשו' נ"ב ח"ב סי' קי"ח:

שם אלא קיצור לשון. נ"ב ואם הוא בהיפוך י"ל דכותבי' הרעדיש ע' תשו' נ"ב ח"ב סי' קט"ו:

שם שם ישראל תחלה. נ"ב ע' תשו' פנים מאירות ח"א מן סי' י"ט עד סי' כ"ג:

ב"ש אות ט"ז ואפשר דנכלל. נ"ב היינו בדרך סניף כיון דכתב נהר ומדינא בחד סגי ול"צ לכתוב בארות ומעיינות מש"ה סמכי' לכתוב נהר ומעיינות ואין כותבי' בארות אבל אם אין שם רק בארות וכ' מעיינות פסול תשו' נ"ב ח"ב סי' קט"ו ולענ"ד י"ל עוד אם יש להעיר נהר ובארות ולא מעיינות וכ' נהר ומעיינות דפסול:

סימן קכט

סי' קכ"ט ס"א שם האיש. נ"ב אם קוראי' אותה מלכה יש לכתוב מלא מילכה גנת וורדים ח"א בסוף בגן המלך סי' קמ"ג:

ס"ה הגה וכל שום וחניכה. נ"ב בתשו' הב"י סי' קמ"ב כ' שמצא שסודר הגאון מוה"כ בגט מומר בן מומר לכתוב יעקב בן אליקי' המכונה געץ וכל שום וחניכא דאית לי ולאבהתי:
ס"ט כשר. נ"ב ע' תשובת נ"ב ח"ב סי' קי"ג:
ב"ש אות י"ז דזה לא גירש. נ"ב ע' תשובת עבה"ג סי' נ"ה ותשו' מהריב"ל ס"א כ"ד סי' כ"ח ובס"ב סי' ל' ובס"ג סי' ס"ח:
שם אות י"ט אבי אביו כשר. נ"ב ובשם אבי אבי אביו. ע' משבצות זהב לא"ח רסי' קל"ט:
שם אות כ"ד היינו דיש לו. נ"ב ע' בב"י דמשמע דכה"ג לכ"ע פסול אלא היכי דבמקום א' יש קוראין אותו ראובן ויש שמעון בזה פליגי וע' תשו' פרח שושן אה"ע כלל א' סי' ז':
שם אות ל' וב"ח מחלק. נ"ב ע' דברי הב"ח בתשובת שבספר תשו' גאוני' בתראי ג' והשגת הגאון מ' יהושע זצ"ל:

סימן קל

סי' ק"ל סי"א הגה רק בשעת הדחק. נ"ב נלע"ד דזהו רק במינה ממש וכן בפסול דחק תוכות אבל דאם אינו נוגע מה שראוי ליגע בענין דמכשירי' לעיל סי' קכ"ה סמ"ז במקום עיגון יש להקל כאן באם יש דחק קצת וגם דהא כל עיקר מקור הדין בתה"ד בכל לדון בדין מזוייף מתוכו וא"כ י"ל דזהו רק בדינא דתה"ד בפסול דחק תוכות שאינו ניכר שייך דלמא אתי למסמך עלי' אבל בזה דליכא נגיעה כראוי דניכר הפסול מתוכו ל"ש כן כמו דדן הב"י להקל באם אין חתם רק ע"א וע' סי' זה בב"ש סק"ו שפיר יש לסמוך בזה להקל במקום דחק קצת:
ס' י"ז בדים פסולים. נ"ב ואם היו כשירים בשעת החתימה ונפסלו קודם המסירה מסופק בתשו' רשב"ש אם מקרי מזוייף מתוכו:

סימן קלא

סי' קל"א ס"ט הגה ואח"כ נזכר. נ"ב ע' תשו' זרע אמת בהל' תפילין סי' ו' דף י"ג ע"ב:
ב"ש אות ז' להרי"ף והרמב"ם דכשר. נ"ב ודעת הלחם משנה פי"א מהל' גרושין. וכן דעת מהר"י לבית לוי בתשובה סי' ו' כדעת הרמב"ם דאפי' ע"א חתום על הגט ונמסר בע"מ דפסול:

סימן קלד

סי' קל"ד ס"א צריך שיבטל. נ"ב ע' תשו' הר"י מיגש סי' קט"ו:

ס"ה אם נשבע. נ"ב וכן נשבע שלא לגרש או נשבע שלא לבטל המודעות צריך התרה ובלא התרה בדיעבד צ"ע לדינא ע' חוה"מ סי' ר"ס וע' תשובת רחנ"ח ח"א ססי' מ"ב: **שם הגה ויש מחמירין**. נ"ב ע' אורים גדולים לימוד פ"ו פ"ז:

סימן קלו

סי' קלו ס"ו הגה אע"פ דאין שמות. נ"ב ע' תשו' שארית יוסף סי' ל"ו ומ"ש המגיה להמ"ל פי"ג הי"א מהל' גרושין:

סימן קלז

סי' קלז ס"א הגה אפי' באומר ע"מ. נ"ב ואם אמר ע"מ שלא תנשאי לאחי' מדלא אמר לא' מן האחי' משמע דהתנאי רק שלא תנשא לשניהם ביחד או בזא"ז והוי כמו שלא תנשא לאבא ולא הוי שיור תשובת רשב"ש סי' שפ"ג:
ב"ש אות ו' דהרא"ש לא ס"ב. נ"ב ע' בראב"ש פ"ד דחולין סס"י א' ובטיו"ד סי' י"ד משמע להדיא דס"ל בפשיטות להרא"ש דאת"ל הוי פשיטות וצ"ע:

סימן קלט

סי' קל"ט ב"ש אות י"ג הא קיי"ל כלי אינו קונה. נ"ב לענ"ד אין ראי' דהא כליו של לוקח א"ק בסמטא דהיינו כמ"ש הרא"ש פ' הספינה בכל כמה דלא מדד אין דעתו שיקנה ואם אמר זיל קני באמת קנה אפילו לא מדד א"כ בגט דל"ש חסרון מדיד' פשיטא דהוי כזיל קני וא"כ י"ל דמירי הכא בסמטא. גם אף אם מירי דעומד האשה מ"מ יש לחלק דהכא כיון דחצירה קונ' לו לפירות ויש לו רשות להניח שם חפציו מש"ה אמרי' דבטל כלי דידה לגבי כלי דידי' דאין לה רשות להניח בכלי דידי' והכלי שלו אינו בטל לגבי רשותה דהא יש לו רשות להניח שם חפיציו והוי לענין זה כמו סמטא וכלי של לוקח בכליו ומוכר דל"ק אבל בעלמא י"ל שבכלי של לוקח בתוך כלי דמוכר ועומד בקרקע הלוקח י"ל דקנה דאם אתה אומר דכלי של לוקה בטל לגבי כלי דמוכר משום הקפידה דאין לו רשות להניח בתוכו מה"ט בטל כלי דהמוכר לגבי רשות דהלוקח משום הקפידה ודו"ק:

סימן קמ

סי' ק"מ ב"ש אות ה' אפילו להרשב"א והר"ן. נ"ב לענ"ד בודאי מוכח כן ממה דכ' הר"ן פ' המקבל כדברי תוס' שהביא הב"ש סי' קמ"א ס"ק ס"ד דנעשה מיד ש"ק אלא דהתנה שלא יחולו הגרושין עד שיגיע למתא מחסי' דאל"כ הוי טלי גיטיך הרי מפורש אף דבא

הגט מהבעל לידו מ"מ כיון דלא הי' בידה לא מהני דבעי' ונתן בידה ודו"ק. אבל מ"מ החילוק בין נתן לחצירה אינו מובן כ"כ דהא בשעת הנתינה לא הי' כלל חצירה דמה שקנת' אשה קנת' בעלה וצ"ע:

שם אות י"א דסתמו דבריהם בזה. נ"ב לענ"ד י"ל לפי"מ דמבואר בפרישה הובא בב"ש ס"ק י"ז גבי זכי דאם כוונת הבעל שבאם אמרה להוליך שיהח ש"ה בזה לא לעקר שליח לשליחת' כיון דל' הבעל סובל שיהא גם שליח הולכה וגם לזה נתרצה השליח והב"ש לא השיג על הפרישה אלא דזכה והתקבל הכל א' והיינו דזכה משמע ג"כ קבלה ואינו הכרח לפרש מה שהיא ולפ"ז י"ל דבהולך דסובל ודאי לישנא דהולכה אלא דיש לפרש גם בדרך זכיי' מ"מ כיון דאמר בלשון הולך ולא אמר התקבל או זכי גילה דחושש אולי היא לא עשאת' ש"ק שיהי' עכ"פ ש"ה ונתן לו ב' כחות ש"ק וש"ה מש"ה אם הגיע גט לידה מגורשת דדוקא בקבלה אקבלה או מהילך כמו שאמרה בזה דאפשר לפרש דהבעל מאמין להשליח ואינו עושהו ש"ה בזה לא מהני הגיע הגט לידה דאף אם האמת דעל דיבור דידה סמיך מ"מ כיון דיש לפרש דמאמין לו לא אסיק שליח אדעתי' על הולכה ועקר לשליחותיה אבל בהולך הוי כמפרש ג"כ להולכה ולא עקר שליחותי' ובזה מתורץ מה דהקשה הר"ן על הרי"ף דס"ל דשחרור דתן כזכי דמ"מ בעי' מטא ליד' מחיים דקשה מסוגיא דידן דאמר רב חולצת ולא מתייבמת ושארי קו' הר"ן יש לתרץ דס"ל להרי"ף כהרמב"ם בהל' עבדים דבזכי גמר הכל מיד ולא בעי מטא לידי' ורק בתן בעי' דמטא לידי' אבל קו' הנ"ל קשה ובלח"מ נדחק לתרץ. ולפי הנ"ל ניחא דהרי בלא"ה צריכין להבין לשטת הרי"ף והרמב"ם מסוגיא דספק דגיטין הולך מנה לפלוני ומצאו שמת דמבואר שם דאם הולך כזכי ינתן ליורשים אף דמת מקבל קודם דמטא לידי' ולזה נ"ל לחלק דדוקא בשחרור מדאמר תן ולא אמר זכי דהא א"צ להעיד בגוף השטר רק לפרש השחרור בזה אמרי' דהוי קפידא וכאלו אתנו שלא יגמור עד דמטי לידי' אבל במתנה דעלמא העיקר שיהנה מזה המקבל מש"ה אמר תן ולא מפרשי' דבריו דרך תנאי דלימטי לידי' וכיון שכן י"ל דדוקא בשחרור אמרי הכי. אבל בגט י"ל אם הולך כזכי הוי כזכי ממש ולא מפרשי' דבריו לתנאי ומה דלא אמר זכי דחשש שמא משקר השליח ולא עשאתו ש"ק מש"ה אמר הולך שיהי' לו ג"כ שליח הולכה ודו"ק:

סימן קמא

סי' קמא ס"ה ונשאת אין אביה. נ"ב ע' לקמן סי' קע"ג בט"ז וצ"ע:

ב"ש אות כ"ז כל הרוצה לכתוב יכתוב. נ"ב והאב אפשר דא"י לכתוב דמסתמא אין דעתו על אביו למנותו שליח ע' בהר"ן קדושין דף כ"ה ב':

שם אות כ"ז ולפי חילוק הנ"ל. נ"ב לא ידעתי התחלה לקושיא דהתם בנדרים דידע דדנין דהשליח מהני למשלחו במה דעבוד שליחותו בזה אמרי' דלא מקרי הנאה כיון דלא יחדו בפירוש לכך אבל בהמדיר דאם הוא שלוחו מחוייב לשלם לו מה שנותן להאשה. וא"כ היא נהנה מהבעל שמשלם עבורה:

סכ"ד שנותן הבעל רשות. נ"ב ואם השטר הרשאה אינה מקויימת והשליח רוצה שליח אחר ע' תשובת מהריב"ל ח"א נ"ד סכ"ה ובתשו' מוהרש"ך ח"א סי' נ"ו ומבי"ט ח"ב סי' ט' ובאורי גדולים לימוד ר"א:

שם הגה לכתחיל' כותבי' הרשאה. נ"ב ואם בהרשאה נזכר ששם השליח ראובן בן יעקב והשליח שלפנינו שמו שמעון י"ל דגרע מאלו לא הי' לו הרשאה כלל ע' תשובת מהרש"ך ח"א סי' קמ"ב ובתשו' בית יהודא סוף ה"מ בדיני מנהגים בעניני גיפין ס"ה וס"ח:

סעיף ל' ונותן אני לך רשות. נ"ב עשה שליח ובטלו ועשה שליח אחר ונתן לו רשות לעשות שליח אחר והשליח רוצה לעשות שליח אותו האיש שבטלו ע' תשו' מוצל מאש סי' כ"ט ותשובת משאת משה הח"מ סי' כ"ז דע"ב:

ס' ל"ה הגה ע"י כתב. נ"ב ע' תומת ישרים סי' ק"ב ובס' יכין ובועז סי' ס"ח ובתשו' בית יהודא בסופו ובדיני מנהגים בענין גיטין סי' ד' וס"ב:

ס' ס"ו הר"ז חוזר ומגרש. נ"ב ואם אמר כחרס י"ל דלשון זה סובל ודאי דכוונתו לבטל הגט עצמו ע' בהר"ן דכ' להוכיח כהסוברי' דא"י כלל לבטל הגט. דאל"כ איך אמר ר"נ חוזר ומגרש בו והא יהא חרס טפי משמע ביטול הגט וביטול השליחות והיינו דהר"ן ס' דהאיבעי קאי על הברייתא ומיירי באמת הברייתא דאין בגט ביד הבעל ולאינך הסוברים דיכול לבטל הגט דחוזר ומגרש בו משום דאמרי' דלא רצה לבטל רק השליחות סברי דהאיבעי קאי על מתני' ולא קאי אברייתא ובדינא דברייתא א"ח ומגרש דיהא חרס משמע יותר לביטל הגט דבזה מצי סברי כהר"ן ולפ"ז יהי' מוכח דגם לישנא דלא יועיל ולא יתיר ג"כ סובל יות' לביטול כגט עצמו וא"ח ומגרש בו דהא בחד בבא קתני בברייתא עם יהא כחרס והר"ן נקט קושייתו רק על יהא כחרס דבאינך הו"מ לדחות דסובל ג"כ ביטול השליחות ולזה מאלה הקושיא דעכ"פ יהא כחרס משמע יותר לביטול הגט עצמו אבל כיון דביהי' כחרס להנך פוסקים א"ח ומגרש ה"נ באידך ומ"מ אין הכרח כ"כ די"ל דלהנך פוסקים מיירי הברייתא בגט ביד הבעל וממילא ע"כ דכוונתו לביטול הגט וצ"ע לדינא:

ס' ס"ח בחזקת שהוא חי. נ"ב ע' לעיל סי' קכ"א ס"ד וצ"ע:
שם זקן או חולה. נ"ב ואם הוא זקן וחולה צ"ע:
שם הגה אבל מבן פ'. נ"ב ואם היבם הוא במד"ה והגיע לגבורות י"ל דנותנים לה הגט ומותרת משום ס"ס ס' הבעל והיבם קיימי' ומותרת מדין גרושה ס' שניהם מתו ומותרת מטעם אלמנה אבל אם היבם לא הגיע לגבורות ונתן לה הגט אף שהמתינה להנשא עד שהגיע היבם לגבורות י"ל דלא מהני הס"ס כיון דלא נולדו ביחד וצ"ע לדינא:

סימן קמב

סי' קמ"ב ס"א ה"ז אומר בפני ב'. נ"ב בתשו' הרי"ף סי' ר"ו וא"צ שיאמר בפ"נ ובפנ"ח שהכל בקיאי' הם ויודעי' שצריך כתיבה לשמה וכו' וק' ליהא לרבה אף אחר שלמדו חיישי' שיחזור דבר לקלקולו. אם השליח לא אמר כן אלא הב"ד שאלו אותו אם בפניו נכתב ונחתם בפניך ואמר הן ע' תשובת תמים דעים סי' ל"ו:
ס"ה הגה ולכתחילה. נ"ב עי' לעיל סס"י קנ"ז בהגה וצ"ע:

סימן קמג

סי' קמ"ג ס"א המגרש ע"ת. נ"ב אם רוצה לגרשה בע"כ ובתנאי והיא אומרת לא תגרשיני בלא תנאי או לא תגרשיני כלל הדין עמה רשב"ש בתשו' סי' שפ"ג:
ב"ש אות י' ודוחק לומר. נ"ב לענ"ד א"א לאמרו כלל דהרא"ש דס"ל נתינה בע"כ הוי ס' היינו מספק אי הלכה כל"ק אי כל"ב דרבא ויקשה לל"ב דרבא דנתינה בע"כ בודאי ל"ש נתינה איך יתרץ להמתני' ומוכח דמוקי למתני' במקבל מדעתו ומוכח מ"מ לדרבנן קבלת הדמים מדעתו במקום אצטלית ובזה לא מצינו חולק ואיך כתב הרא"ש דמסתבר דמדעת מהני קבלת מעות הא לל"ק נסתר הך סברא:
סי' ז' יום ל' בסופו. נ"ב אפשר דוקא באמר עד שלשי' יום אבל אמר עד יום שלשי' י"ל דעד ולא עד בכלל חדושי יום תרועה ר"ה ל' ע"ב ד"ה עד עצם:
סי' ט"ז שלא תנשאי לפלוני. נ"ב בתשו' דבר משה הל' גיטין סי' ע' כתב שמהר"ם חיין נסתפק אם נתקדשה לפלוני ולא נישאת לו אם מקרי עבר על תנאי או דהתנאי הי' רק על נשואים ולא על קדושין:
ב"ש אות ל' אלא קשה. נ"ב ע' תשו' רשב"ש סי' ר"ד:
סי' כ"ב ולא קבע זמן. נ"ב משמע דוקא קבע זמן הוי גט אבל סתם היינו לעולם ואינו דומה לח"ה דלעיל ס"ח דבקום ועשה הוא סגי בעוש' יום א' אבל בשוא"ת משמע לעולם

ואולם בתשו' הרשב"ש סי' שפ"ג דסתם הוי רק ליום א' ומהני הגט אא"כ בפי' לעולם וצ"ע לענ"ד:

סימן קמד

סי' קמ"ד ב"ש אות י"א אבל אם איחר. נ"ב בטור שם כתב להדיא דמדברי רמב"ם משמע דאמר תן ביום פלוני דמותר ליתן אח"כ וע' תשו' פרח שושן חאה"ע סי' כ"א:
שם אות ט"ו נשמע מזה לשטה זו. נ"ב לענ"ד הא תוס' ס"ל דשמא פייס לא שפייסה למחול אלא שהוא נתפייס ובטל הגט והרי לתוס' הגירס' גם בפרכת הש"ס אמתני' וליחוש שמא פייס היינו דמכח שנתפייס בא שיהא הגט בטל והרי בזה בודאי ל"צ לדעתה כלל ואף להרי"ף שכתב דפייס' שתמחול לו אף דבהרי"ף לא נזכר ע"מ מ"מ י"ל דל"ח לביטול הגט דמסתמא אינו חוזר מדיבורו אא"כ ע"י פיוס שתמחול לו אבל לומר דא"י לבטל הגט מה"ת לומר כן כיון דהגט לא חל עד אחר הזמן פשיטא דיכול לחזור מקודם הגעת הזמן:

סימן קמה

סי' קמ"ה ס"ה ואם מת יהא גטי. נ"ב בסוגי' איתא אם מת בלא ו' העיטוף ולכאורה כך יותר נכון דדיבור הראשון אם לא מת הוא רק שלא יפתח פיו לשטן ואח"כ מתחיל מחדש התנאי אם מת דבזה הוי הן קודם ללאו וע' תשו' אורים גדולים לימוד קמ"ט:

סימן קמז

סי' קמ"ז ס"א שיאמר כתבו גט. נ"ב ע' בבני חיי' לבכנה"ג סי' מ"ג מן אות ו' והלאה ובס' בתי כהונה ה"ב סי' א':
שם ע"מ כך וכך. נ"ב ע' תומי' סי' מ"ו ס"ק מ"ט:

סימן קמט

סי' קמ"ט ס"ב שמא נבעלה. נ"ב ואם שניהם מודים שלא בא עליה באותו יחוד א"צ ממנו גט ש"ג בשם ריא"ז וע' תשובת לחם רב סי' כ"ז:
ס"ד ונתייחד עמה. נ"ב דוקא נתייחד' עמו מדעתה אבל אם הוא היתה תחלה שם ואח"כ נכנס הוא ושהה שם והיא נותנת אמתלא למה לא יצאה משם לא מקרי יחוד לומר בזה הן הן עידי יחוד הן הן עדי ביאה תשובת ר"ל בן' חביב סי' ס"ו והובא בתשובת לחם רב סי' כ"ז:

סימן קנב

סי' קנ"ב ס"ג ב' אומרים נתגרשוה. נ"ב ואם הי' קדושי דרבנן הוי ס' דרבנן ומנסבי' אות' לכתחילה תשו' תשב"ץ ח"א סי' א' דף ד' ע"א ע"ש ולענ"ד תלי' במחלוקת הפוסקים בספיקא דרבנן ואתחזק איסורא. עוד מבואר שם דאם הי' תרי ותרי על קדושי' ואח"כ הי' תרי ותרי על הגרושין מותר מטעם ס"ס שלא הי' קדושין ס' נתגרשה ולענ"ד יש לדון כיון דלא נודעו ביחד דתחלה כשהיה ספ' בקדושי' נפסק דינו לחומרא לא הוי ס"ס כמ"ש הרמ"א יו"ד סי' ק"י ומיושב בזה קושי' הט"ז שם ס"ק י"ד אמנם יש לדון כשהיה תרי ותרי על הקדושין כיון דקיי"ל תרי ותרי ספיק' דרבנן ומדאורייתא אוקי בחזקת פנויי' הוי רק מקודשת מדרבנן וכשהי' אח"כ תרי ותרי על הגרושין הוי ס' דרבנן ומ"מ להסוברי' דספק דרבנן בחזקת איסור י"ל אף דהכא לא מקרי חזקת איסור דהיא תרי ותרי בקדושין וחז"ל החמירו לדונה בס' מקודשת מ"מ י"ל דהספק על הגרושין מקרי חזקה שלא נתגרשה וצ"ע לדינא:

ב"ש אות ט' משמע אפי' א' מכחישי'. נ"ב היינו ממ"ש הרמב"ם שם הלכה י' הואיל דכל א' מהן העיד על עצמו משמע דאלו העידו על אחרי' שזה אומר היא אשת פ' וא' אמר שהיא אשת פ' היינו מצטרפי' עדותן דהיא א"א אף דמכחישי' זא"ז למי מקודשת:

סי' י"ב עד שיוכרו. נ"ב ע' תשובת נ"ב מ"ת סי' קל"ו ובתשובת מהריב"ל ריש ספר ב':

סימן קנד

סי' קנ"ד ס"א הג"ה אין כופי' למומר. נ"ב ע' תשובת מהר"ם טראני סי' מ"ז ותשו' רמ"א סי' ל"ו וצ"א וע' כנה"ג סי' קל"ה בהגהת הב"י אות ע"ב ובת' גנת וורדי' חאה"ע כלל א' סי' א' ותשו' רש"ל סי' מ"א:

ס"ג הגה י"א שכופי'. נ"ב ע' תשו' פרח מ"א ח"א סי' ס':

שם י"א שמותר להכותה. נ"ב ע' יש"ש פ"ג דבב"ק סי' ס':

ס"ה הגה וי"א דהוי מום. נ"ב ע' תשו' מהרי"ט ח"א סי' קי"ג:

ס"ז י"א שהיא נאמנת. נ"ב ע' תשובת הראנ"ח סי' ס"ג ובתשובת מהריב"ל ח"ג סי' ג':

ס"ה לזמן. נ"ב ע' תשו' רשב"ש סי' שפ"ג:

סכ"א הגה מותר לכופו. נ"ב באשת כהן היכי דיש ספק אם ראוי לכופו. אין תקנה לכוף אותו תחלה ליתן גט וממילא אם הוי גט מעושה שלא כדין. מ"מ פסלתו לכהונ' ולחזור לכופו ליתן גט שנית אחרי דנאסרה לו דכיון דהתחלה היה בשביל כך שיהיה אפשר לכופו בשני' שם גט מעושה עליו גם על השניי'. זולת היכא דהב"ד לא עשו כן בערמה

רק שהיה סבורים תחלה דהדין לכופו אלא דאח"כ נודע ונתגלה איז' ס' שלא הי' ראוי לכופו בזה כיון דנאסרה עליו כופי' אותו אח"כ מדינא ליתן גט שנית ת' לחם רב סי' ל':
סכ"ג אם נשבע. נ"ב ע' תשו' מקור ברוך סי' ט' בארוכה:
שם דומה לאונס. נ"ב אם צריך להתיר קודם הנתינה ע' תשובת ראנ"ח ח"ב סי' י"ח:
שם וטוב לגרשה. נ"ב ע' תשובת הרלב"ח סי' קנ"ד:

סימן קנה

ס"ג המיאון הוא. נ"ב אם כשהמקדש ביקש להכניס' נפל קטטה בינו ובין אמה ואמרה לו האם אינו אינו רוצה בך והבת אמרה לא ארצה אלא כשתאמר אמי אין זה מיאון עד שתאמר אי אפשר בבעלי תשו' הגאונים סי' ך"ז:
סעי' י"ב הגה אע"ג שהביאה ב"ש. נ"ב בחי' הריטב"א פ"ק דקדושין כ"ב כ' בשם הראב"ד בנעשית איילונית למפרע משעה דנראו בה סי' איילונית וע' במ"ל פ"ב מה' עבדים ה"א:
ב"ש אות כ"א ואמרו דיש לה שערות. נ"ב לשון רש"י דאי משתכחו הוי גופיי' לאחר הפרק וכו' משמע דוקא בתמידים ביחוד שראו שערות אלו קודם הפרק אבל במעידות סתם שראו שערות קודם פרק ל"ח לשמא הנך שערות שרואים אחר הפרק הן אותם שהיה מקודם וצ"ע. ועיין תשובת גנת וורדים כלל א' סי' ח':
ב"ש אות ך"ט גם י"ל אם נשרו. נ"ב בתשו' הראנ"ח ח"א סי' מ"א רצה לומר כן וכ' דדחוק הוא בסברא והעלה דכוונתם דאיירי בבעל אלא שהיה אפשר לומר דבדיקה מועיל לענין אם תביא ב"ש תוך הפרק דנדע דהם שומא דבכה"ג ל"ה נשרו ומש"ה הוצרכו לדחות דלקולא ל"א:
ב"ש אות ל' השני היה לה ונשרו. נ"ב לענ"ד למ"ש תוס' נדה מ"ח ד"ה אב"ע דהא דחיישי' שמא נשרו היינו מכח חזקה דרבא ממילא אמרי' דמיד כשהגיע לשנים הביאה סי' ונשרו קודם קדושי הא' וכל שאתה אומר דתחת הא' לא היה לה סי' א"כ יצאה מחזקה דרבא ושוב ל"ח לנשרו ודו"ק. אח"כ ראיתי לדייק מדברי תו' ך"ב ד"ה בודקים כהב"ש ועדיין צ"ע:
סעיף כ היה קדושין גמורים. נ"ב והיכי דבא עליה תוך שנת י"ב וילדה ב"ק דקיי"ל לעיל סי"ב דמשעת עיבור היא גדולה מסתפקנא אם א"צ גט משני די"ל כיון דמיעוטא דמעוטא הם גדולים בשנת י"ב לא אסיק אדעתיה לבעל לשם קדושין וע' תוס' יבמות דף י"ב ד"ה ואפי' לר"י דלא משמע כן וצ"ע לדינא:

סעיף כ"א ואם לא גירשה ועמדה. נ"ב דוקא נתפייסה מיד אבל אם חטפה בחזקה אף דלבסוף נתרצתה מ"מ כיון דעבד שלא כהוגן אפקעינהו רבנן לקדושין מיניה כ"כ הנ"י:

סימן קנו

סימן קנו ס"ב גוסס. נ"ב וזרע טריפה ומת תוך יב"ח ע' תשובת גנת וורדים חאה"ע כלל ב' סי' ד':

ב"ש אות ג' ע' תשו' מהרשד"ם. נ"ב וכן מבואר בת' מהריב"ל ח"ג סי' כ"ג דהיכי דהוי ספק אם צריכה חליצה צריכה חיזור ואולם בת' ח"צ סי' ק"ח השיג דבספק א"צ חיזור דממ"נ או דפטורה מחליצה או דהוי חליצה מעליא וכ"כ בתשובת הראנ"ח ח"א סי' נ"ב ובתשו' מהרח"ש סימן ל"ב ונ"ח וכן הסכים בס' בית מאיר בצלעות הבית סי' א' ועל זה סמכתי בילדה בזנות והוא הודה ואמר זה בני ונשאה ומת שצריכה חליצה דשמא אפקרה כדלקמן ס"ט דל"צ חיזור כיון דכל דינא דחיזור הוא דרבנן והרבה פוסקים פוסקים דל"צ חיזור ע' תה"ד סי' רכ"א ובתשו' בית יוסף סי' ו' ובתשו' מהר"י אדריבי סי' קס"ג. וגם הרבה פוסקים דס"ל דל"ח למדאפקרה ועכ"פ בלא דיימא מעלמא א"כ בודאי כדאי לסמוך על הני רבוואתא הנ"ל דבספק א"צ חיזור:

שם אות ה' כל חודש ל' יום. נ"ב וכ"כ בספר בית יהודא בסופו בדיני מנהגי בפרטים השייכים בשם רבו:

ס"ו שיש לו בנים. נ"ב ובזה בני ע' תשובת הראנ"ח ח"ב סי' ל"ו:

ס"ט העובר ממני הוא. נ"ב בהה"מ זה בני מאנוסתי או ממפותתי. וקשה לי דבאנוס מה"ת לחוש דאפקרה לאחרים והנה בלא אמר כלום רק דידעינן דאנס אותה וילדה י"ל דל"ח לגבי דידה לאפקרה מ"מ לגבי דידיה חיישי' דשמא זינתה עם אחרים ויש לו בנים מהם וא"כ אם זה הבן הנולד מאנוסתו לקח אשה ומת בלא בנים אסורה לעלמא דשמא הבועל הזה הפקיר עצמו לזנות ויש לו בנים וזקוקה להם אלא בזה י"ל דהוי מחצה נקיבות ומיעוט מפילות אך נ"מ בא' שזינה עם אחת ולא הולידה לו דאם הוא מת בלא בנים א"י להתייבם כיון דדילמא זינה גם עם אחרות ויש לו בנים מהם וצ"ע לדינא:

ס' י"ב עד שיבואו עדים. נ"ב ואם חלצה ואחר כך באו עדים שמת בעלה ואח"כ מת בנה מכריזים ומתירים אותה לכהונה ע"ל סי' קס"ד ס"ב וע' ברמב"ן במלחמות ובהה"מ פי"ז הי"ח מהל' אסורי ביאה וע' תשו' לחם רב סי' ל"ג:

ב"ש אות י"ח נסתפק הרא"ש. נ"ב הר"ש והוא בת' רשב"ש סי' תרי"ד וע' תשו' גינת וורדים חאה"ע כלל ב' סי' ה':

סימן קנז

סי' קנ"ז ס"ד הגה מיהו אם עברה. נ"ב בתשובת בית יהודא בסופו בדיני מנהגים בפרטים השייכים לדיני יבום כתב שמורו סמך ע"ז אחרי שהמרי"ק סי' י"ג קמ"ג ר"א הסכים לזה:
ב"ש אות ב' בב"ה איתא. נ"ב לא מצאתי כן בב"ה זולת לקמן סי' קנ"ח כתב בן לענין ע"א ביבמה ואינו ענין לכאן:

סימן קנח

סי' קנ"ח ס"א ואיבם את אשתו. נ"ב היינו דבאמר כן א"י להתייבם לא' מהאחים אחרים וכן א"י לפטור אותה מחליצה ואם אמר רק סתם מת אחי מותר לפטרה בחליצה וכן הותרה להתייבם לאחר אבל היא לא ייבם אותה כמו כל ע"א שמעיד מת בעלה דלא ישא אותה תשו' גנת וורדים חאה"ע כ"ג סי' א' אבל בתשו' תורת חסד סי' נ"ח כתב דאף דאמר נאמן לחלוץ:
ב"ש אות א' ולכאורה. נ"ב וכ"כ עוד לעיל סי' ט"ו סק"ב:

סימן קנט

סי' קנ"ט ס"א בשוגג. נ"ב ע' תשובת קול אליה סי' ט"ו:
ס"ב עליו ועל יבמה. נ"ב בנ"י דל"ג ריש ע"ב כ' דנשאת בלא עדים כלל הוי זנות גמור ולית לן דרב המנונא עכ"ל וכ"ה בריטב"א משמע לכאורה מזה דנישאת בל"ע כלל מותרת ליבם דהוי כזינתה אמנם לענ"ד י"ל דדברי הנ"י הכי הוא דרב דהוא מרא דשמעתא ע"כ לא מיירי בל"ע כלל. כיון דס"ל דאין קדושין תופסים ביבמה לשוק וא"כ הוי כזנות דעלמא אבל לדידן דצריכא גט י"ל דשם נשואים עלה ועתוס' דצ"ב ע"א נותן לה שני ודו"ק:
ס"ה בקרובות זקוקתו. נ"ב ואפי' בשעות יש"ש רפ"ב דיבמות:
ס"ז ואם מתה ארוסתו. נ"ב בריטב"א כתב דזהו רק בעוד אח חי דלא אדחי מהאי ביתא לגמרי אבל מת אחיו ואח"כ מתה אריסתו כיון דאדחי מהאי ביתא לגמרי אינה חוזרת להתירה וע' חי' רשב"א דכתב דבכ"ע חוזרת להיתירא והיינו דמותרת לישא ליבם. אבל מ"מ אינה זקוקה לו ומותרת בלא חליצה ויבום:

סימן קס

סי' ק"מ ס"ג הגה ילדה ספק נפל. נ"ב ע' תשובת אהלי יעקב להריק"ש סי' פ"ה:

ב"ש אות י"א בתשו' מהרשד"ם. נ"ב עיין תשו' זרע אברהם חאה"ע סי' י"ח:

סימן קסג

סי' קס"ג ב"ש אות ב' ותשובת רש"ך סי' קע"ח. נ"ב ובתשו' לחם רב סי' י"ח:

סימן קסד

סי' קס"ד ס"ז ואם נתקדשה לכהן. נ"ב היינו בשוגג אבל במזיד דידע דצריכה חליצה ועבר ונשא לא מקילים תה"ד סימן רט"ז:

שם אינו חולץ לה. נ"ב עיין ברמב"ן והנה דעת רבינו יונה דזהו דוקא דאכלו ארי אבל בחלה ומת אסורה בלא חליצה וכן דעת בה"ג אלא דס"ל דבחלה ומת ביום ל' מותרת וצ"ע לדינא. גם עכ"פ לכ"ע פיהק ומת אסורה (זולת להרי"ף כמ"ש רמב"ן אליביה) כזה בודאי אין ראוי להקל וצ"ע על השמטת אחרונים מדבר זה כלל וכלל ובב"י לעיל סי' קנ"ז הביא פוסקים אלו להוצי' דלכ"ע לרשב"ג אף באכלו ארי צריכה חליצה וזה באמת פשוט דסוגי' דרבנן ורשב"ג פליגי באכלו ארי ובכאן לא העיר בב"י בנשאת לכהן וחלה ומת או פיהק ומת מה דינו:

סימן קסו

סי' קס"ו ס"א הגה למקום אחר. נ"ב ע' תשובת מקור ברוך סי' י"ד ובתשו' מהריב"ל ח"א כלל ב' סי' י"ד:

סימן קסט

סי' קס"ט סי"ח הגה הרצועות. נ"ב. קצת כן הוא בפסקי מהרא"י:

ס' כ"ג ומהלכין אותה. נ"ב והריטב"א כתב דזהו לא מקרי עבידא להליכה אלא מיירי בסנדל בעלמא:

ס' כ"ה י"א שחולץ. נ"ב ומ"מ נחתך רגל ימין אין תקנה לחלוץ בשמאל לכ"ע תשובת הרמ"א סי' קנ"ב וע' בס' מעין החכמה לבעל עצי ארזים דף ל"ז ע"ב:

ב"ש אות כ"ד וב"ח כתב דהמנהג. נ"ב בתשו' כרם שלמה סי' נ"ו כתב דהמנהג בשלאנוקי שהיבם מחבר ב' רגליים יחד וידחקם בקרקע ואח"כ תגביה בידה שמאלית ב' רגליו בב"א ואח"כ תאחז בידה הימנית ב' עקבי המנעלים ביחד ותעשה בענין שחלוץ ב' המנעלים יחד ואם עי"ז א"א לו ליבם לעמוד מתירים לו לישב וע' תשו' שני המאורות הגדולים סי' י"ד:

ס' מ"א אינו כלום. נ"ב עיין תשובת רשב"ץ ח"ב סי' נ':
ס' מ"ג אבל אלם. נ"ב ע' חי' ריטב"א יבמות דף ק"ד ע"ב דה"נ מדבר ואינו שומע א"י לחלוץ דלאו בני קריאה נינהו דלא מהני הקריאה כיון דאין שומעים זה לזה:
ב"ש אות מ"ה ע' בהרא"ש שם. נ"ב ע' תשובת מהריט"ץ סי' ל"א ותשו' לחם רב סימן ל"א ותשו' מהר"ם אלשי"ך סימן צ"ד וע' תשובת גלאנטי סי' פ' ותשו' רש"ל סי' כ"ב ותשו' מוה' בצלאל סי' כ"ח:
ס' מ"ח הסומא. נ"ב וכ"כ ההגה לקמן סס"י קע"ב וע' תשובת מוצל מאש סי' ס"ב ובתשובת פרח שושן חאה"ע כלל ב' סי' א' ב' ג':
סעיף ג' הגה אינה יכולה לחזור. נ"ב ומשכון הוי כהקדים לו שכרו רמ"א בתשו' סי' פ"ו:
סעיף נ"א וכופים. נ"ב עמ"ש בגליון לעיל סס"י קנ"ד:
ב"ש אות נ"ג אין מוציאים. נ"ב ע' ש"ע חוה"מ סס"י קכ"ט בהגה ובמקור הדין שם בתשובות מבואר דס"ל דקנין מהני:
סעיף נג ע"י עכו"ם. נ"ב ע' תשב"ץ ח"ב סי' ג':

סימן קע

סי' קע ב"ש אות פ"ו וכמ"ש בס"ס ק"מ. נ"ב ע' תשוב' גנת וורדים חאה"ע כלל ב' סי' ה':

סימן קעב

סי' קעב ב"ש אות י"א וע' בכורות. נ"ב ע' בית אפרים בפתח הבית בתשו' בכללי חזקה אות י"ט:

סימן קעג

סעי' קעג ב"ש אות ט"ז וצרתה לעולם. נ"ב תמוה לי הא צרת אשת אחי אמו מתייבמת דהוי צרה שנייה כדלקמן רסי' קע"ד:
סעי' טז ע"י אביה. נ"ב ע' לעיל סי' קמ"א ס"ה:

סימן קעה

סי' קעה ב"ש אות ו' צרת אחות אשתו. נ"ב ובריטב"א בחי' כתב דבזה דוקא בעשה בה מאמר אבל בהיפוך שמת א' מבעלי אחיות ואח"כ מת בעל הנכרית בזה אף בלא עשה בה מאמר הנכרית חולצת ולא מתייבמת וכן מבואר בני"י:
ס"ח הגה וה"ה אם היה נשוי. נ"ב ע' תשו' מוצל מאש סי' נ"ה:

סימן קעז

סי' קעז ב"ש אות א' עיין שם במוהרי"ק. נ"ב ועיין תשובת הראנ"ח ח"א סי' ט"ז ותשובת מהר"ם די בוטין סי' כ"ו:

ס"ב שיהיו סמוכים בא"י. נ"ב בהגהת סמ"ק סי' רפ"ב ב' עלה ומ"מ גם עתה בזה"ז מכריחים להמאנסת לקחת לו לאשה אם הוא ואביה רוצים ואם יש לו אשה ויש חרם עתה דלא ליקח ב' נשים מנדין אותו עד שיתן לה נדוניא להשיאה להגון לה עכ"ל ומ"מ י"ל רק בנערה דבזה כתיב ולא תהיה לאשה ואף בליכא עדים אלא שהודה מעצמו אף דאינו משלם קנס מ"מ חייב לישא אותה זולת במפתה רדב"ז מ"א סי' י"ט וסי' ס"ג:

סימן קעח

סי' קעח בש"ע ס"ג ויש מי שאומר שאינה נאסרת. נ"ב וה"ה חרשת ושוטה כ"כ בפשיטות במ"ל פי"א ה"ו ד"ה אך אכתי קשיא לי ובתשו' כנ"י סי' ע"ה כתב ומאן יימר דשוטה דין קטנה יש לה ולענ"ד י"ל דבשוטה לכ"ע הוי אונס דהא יותר אינה בת דעת מקטנה כדמשמע בשבת ר"פ מי שהחשיך וכמ"ש בגליון ש"ע א"ח סי' רס"ו וע' חולין י"ב ב' בתי' דבחליצה בשוטה לא מהני עע"ג ובחרש וקטן מהני ולענין פיתוי דחרשת י"ל דתליא בפלוגתת הפוסקים בפיתוי קטנה כנלע"ד:

לעיל הגה הואיל ונתייחדה. נ"ב ע' פ"י כתובות דנ"א ע"ב ד"ה ופליגא דרבא ובס' כתובה בחי' שם ובתשו' נודע ביהודא חאה"ע סי' י"ד וסי' כ"א:

קונטרס עגונות

בקונטרס עגונות סי' ה' אות כ"ו ואין לפקפק. נ"ב וכ"כ בתשובת מהר"ם די בוטין סי' א':

חלק ג' מתשו' מהריב"ל סי' פ"ט. נ"ב אם בתחלה נסתפק הנכרי בהכרת פניו ואח"כ נמנו וגמרו שזהו פלוני י"ל דלא הוי עדות כיון דנסתפק תחלה סי' ד':

סי' ח' אות ע"ג שהוא עד מפ"ע. נ"ב ומהרשד"ם בתשובת ב"י סי' מ"ט הובא בק"ע אות שמ"ח חולק על זה:

בקיצור מזרחי סי' ע"ו אות ק"ז. נ"ב הנה בזמן ראב"י קמו ב' חכמי' ורצו להתיר אשה שנטבע בעלה במשאל"ס והי' עמה כמה אמתלאות א' שעברה עלי' מזמן הטביעה ז' שנים ואם הי' בחיים א"א שלא היה נשמע ועוד וכו' אבל קם רבינו אבן העזרי ודחה דבריהם בכח גדול ויד חזקה כיון שלא מצינו בתלמוד שקבעו זמן לזה אין להקל לבדות דבר מלבינו בלא שום ראי' וסמך אע"פ שיש כמה אמתלאות בדבר סי' פ"ב:

מתשובת הרב בית יוסף סי' ד' אות קנ"ח נאמן רק במסל"ת. נ"ב וכ"כ מהריב"ל ס"א סי' ט' ומסתפק שם באם דבריו השניי' ג"כ במסל"ת:

אות קנ"ט הוי בנחקרה עדותן. נ"ב ע' בק"ע אות רצ"ח:

סי' ז' אות קע"ח מ"מ אין אדם. נ"ב וכ"כ בתשו' צ"צ סי' ק"ו הובא בק"ע אות תכ"ז:

אות קפ"ב דאל"כ יש לחוש. נ"ב ע' תשו' מהריב"ל ס"א סי' ב' והובא בק"ע אות י"ב ואות ק':

אות קפ"ג וע' לקמן סעי' רע"ג. נ"ב ועיין לעיל סעי' י"ג:

בפסקי רב' אשכנזי אות רמ"ט הושלך מן הים. נ"ב ובתשובת הרא"ש אלפאנדרי בס' אלי' רב' סי' י"ב כ' לסמוך ע"ז וע' תשובת פני משה ח"ב ה' פ"ד צידד לקבל באם רק רגליו נוגעת במים אמרי' ג"כ מצמת צמית וע' תשו' פרח שושן כלל ג' סי' א':

בפסקי ר"א בן חיים סי' ל"ז אות רצ"ז שמעו מפי א'. נ"ב והרב מוהר"א אלפאנדרי בס' אלי' רב' דע"ח חולק ע"ז ובס' יד אלי' בסוף הס' בחידושיו הסכים להראנ"ח:

בתשובת הרשד"ם תשובה ל"ה אות ש"ל אשתו מותרת. נ"ב ומבואר שם דבספק אם שהה ג"י מקילי' עכ"פ באינו חבול בפניו:

בתשו' מהרי"ט סי' ל"א אות שע"ז ולא כמהריב"ל. נ"ב וכ"כ עוד מהרי"ט ס"א סי' מ"ח:

סי' ל"ה אות שפ"ב מלבושי' שעליו לא הי' משאיל. נ"ב וכ"כ הגאון בעל מגיני שלמה בתשובת גאוני בתראי סי' כ"א אבל בתשובת גבורת אנשים כתב הגאון מוהר"ם ז"ל לאסור וכ"כ הב"ח בתשובת סי' פ"ו אלא דכתב שם דאם הי' רק איזה ימי' מזמן הליכת בעל האשה בבגדים אלו למציאת ההרוג לא חיישי' בכל בגדיו:

שמות אנשים

בשמות אנשים ב"ש אות ג' ד"ה גדליהו דלא מצינו דתוס'. נ"ב בתשו' שאגת ארי' וקול שחל כתב דהא מנינו בקרא צפני' בן כוש בן גדליה והעלה לעיקר לכתוב גדלי' בלא ו':

שם אות ח' ד"ה חלפון כותבים בה"א. נ"ב ע' סדר טהרה לנדה בחי' דמ"ה ד"ה וסמך לדבר וזאת לפנים בישראל:

שם אות י' יהושע כ"כ רש"ל. נ"ב ואם נשתנה שמו בחליו ישעי' כותבים כו' דלאו בדידי' תליא אלא עפ"י הגורל כמנהג שפותחי' תנ"ך ורואי' שם הראשון הנמצא ומסתמא נמצא ישעי' הנביא שנמצא

סדר הגט

בסדר הגט ס"ד הגה מ"כ בשם מהר"ן. נ"ב ע' בסדר הגט למהר"י מינץ סי' צ"א:

ס' ק' יהא גט מעכשיו. נ"ב זה גט והרי את מגורשת ממני ומעכשיו משעה זו שאני מוסר לך הגט והרי את מותרת לכל אדם ותהא את נאמנת עלי לומר שלא נתייחדתי עמך ושלא פייסתי אותך כ"ז שלא העידו ב' עדים כשירים שנתייחדתי עמך ואם לא אמות וכו':

סדר גט ראשון אות כ"ה בלא"ה אין לכתוב. נ"ב ע' ב"ש סי' קכ"ט ס"ק כ"ז ומבואר דכותבים כן לסימן:

אות ל"ט דוא זאלסט געבן גט. נ"ב אדער דוא האסט גשוואירין דו ווילסט קיין גט געבן. ואם נשבע שלא ליתן ועשה שליח ליתן הגט ואח"כ קודם נתינה התיר שבועתו אפשר לומר דבשעה שעשה השליח לא הי' בידו לגרש בטל השליחות ואפשר כיון דהתרת חכם עוקר נדר מעיקרא לא בטל השליחות תשובת ראב"ה ח"ב ססי' י"ח:

אות רמ"ד א' באלכסון. נ"ב ובגט שכ"מ בתנאי מעכשיו אם מתי יהיה הגט בידה קודם עד אחר שימות ע' ב"ש סי' קמ"ה ובס' בית מאיר שם וע' תשובת מהר"י לבי' לוי כלל א' סי' ז' בארוכ':

סדר גט שני אות ב' ב' עידי הגט. נ"ב מדינא יכולים עידי הרשאה להיות עידי הגט ע' תשובת תשב"ץ ח"ב סי' ס"ה ובתשובת מהר"י לבית לוי סי' כ"ח ובתשו' בית יהודא בסוף דיני מנהגי' בגיטין סי' ח' ובתשו' מקור ברוך סי' כ"ב דף ל':

אות כ' ידך כידי. נ"ב ופיך כפי ועשיותך כעשייתי:

שם עד מאה שלוחים. נ"ב להוליך גט לאשתי פב"פ:

שם ומותרת לכל אדם. נ"ב אם עשה לראובן שליח ובטלו ועשה שליח לשמעון ונתן לו רשות לעשות שליח אם יכול לעשות לראובן שליח ע' תשו' מוצל מאש סי' כ"ט:

אות כ"ג וגמרתי לעשות. נ"ב ע' ש"ע סי' קמ"א סכ"ו והי' מהראוי שיאמר גם הבעל גמרתי בלב שלם לעשות שליח ואפשר כיון דנוהגים שאומר שמקבל בחרם שלא לבטל השליחות זהו מספיק לגלוי דעת שעשה כן בל"ש ומ"מ לרווחא דמלתא טוב שיאמר גם הבעל בלב שלם וכו':

אות מ"ה ותן אותה לידה ע"מ. נ"ב ואם אמר הבעל לשליח שיעשה משפטי התנאים בשעת מסירת הגט לאשתו י"ל דסגי בהכי אף אם לא פירש הבעל כל משפטי התנאי' מהריב"ל ח"א סי':

אות מ"ו מהיום עד יום פלוני. נ"ב וטוב לפרש מיום פלוני עד יום פלוני שלא יהא מקום דמהיום קאי מיום מסירת השליח הגט לידה שהשליח יאמר מהיום ומ"מ אם לא פי' מתחיל הזמן מיום מסירת הגט מהבעל להשליח וטוב לפרש ג"כ שאם יעכב השליח

מליתן בה עד אחר הזמן התנאי שלא בא תוך הזמן שיכול ליתן הגט כי רבו בזה השיטות והרא"ם פוסל בזה ע' תשו' גנת וורדים כלל א' סי' ח':

שם יהא גט מעכשיו. נ"ב טוב יותר לכתוב משעה שיגיע הגט לידה וע' תשובת אורים גדולים לימוד קמ"ט:

אות כ"ז אבטלה מפניכם. נ"ב ויאמר אתם פו"פ הוו עלי עדים גמורים איך אני מבטל בפניכם ביטול גמור כל מודעי ומודעי דמודעי דנפקי מגו מידעי דמודעי עד סוף כל מודעי אם מסרתי על השליחות זה ששלח אותי פב"פ להביא הגט לאשתו פב"פ וכן באם אולי דברתי דברים שניתקיימו גורמים שום ביטול לשליחות זה אני מבטלם ביטול גמור אבל שליחות זה יהיה שריר וקיים ואני פוסל עלי כל עד או עדים שיעידו שמסרתי מודעה על שליחות זה או שדברתי איזה דיבור שגורם ביטול לזה השליחות הריני פוסלם עלי פיסול גמור:

אות מ"ה תהיה מגורשת ממנו. נ"ב ממנו בחולם ולא במלאפום:

בנוסח הרשאה ואפי' עד תטעים ותשעה שלוחים. נ"ב ואם נכתב עד מאה. ע' תשובת מבי"ט ח"א סי' ר"ט ותשו' מוצל מאש סי' צ"ד:

סדר חליצה

בסדר חליצה פי' סדר חליצה עשה הב"י עצמו כמבואר בב"ח סי' קס"ז אות ט"ז וכן נראה מהב"ש שם סקכ"ד:

אות ה' אבל רש"י פי'. נ"ב ע' תשו' לחם רב סי' ה':

אות ט"ו דאפי' בלילה יכולים. נ"ב ובלבוש כתב דאם אירע כן טוב יותר לקבוע בשחרית קודם יציאת בית הכנסת:

אות י"ח דבפ' אע"פ אמרינן דרמונים מרבים. נ"ב ע' תשו' נ"ב ח"ב סי' קמ"ד:

אות מ' דלמא קי"ל כמ"ד. נ"ב היינו לא דאמרי' חולץ בשתיהן דהעיקר דחולץ בימין כדעת הסמ"ק ורק לרווחא דמלתא להחמיר חולץ גם בשמאלו ול"צ חיזור וכמ"ש בישש"ש אלא דדלמא באמת ההלכה דתחלוץ באידך הרגל דוקא:

ס' מ"ד ס"ב הגה שיראו איזה רגל. נ"ב ויהיה החליצה להלאה לנגד פניו אבל אם ההליכה לצד ימינו אז מוכרח לעקור תחלה שמאלו וכן אם ההליכה לצד שמאלי אז אף אם הוא איטר צריך לעקור הימין. תחלה גן המלך לבעל גנת וורדים. עוד שם דטוב לבודקו קודם קשירת המנעול ברגלו לפי שע"י הקשר וההידוק תשכח הרגל ועי"ז יעקור השמאל תחלה: